

SZAKDOLGOZAT

KEREKESNÉ FUTÓ CSILLA

Óvodapedagógus szak

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Óvodapedagógus szak

Óvodakert a csodák helye

Belső konzulens: Dávid János
főiskolai docens

Neveléstudományi Intézet
Szakdidaktikai Tanszék

Készítette: Kerekesné Futó Csilla

Kaposvár

2024

Tartalom

1.	Bevezetés.....	4
1.1.	Témaválasztás indoka.....	4
1.2.	Problémafelvetés	6
1.3.	Feltételezések az óvodakerttel kapcsolatban.....	6
2.	A gyermekek egészsége és a kertészkedés közti kapcsolat	7
2.1.	Egészséges életmódra nevelés az óvodában, a Dombóvári Szivárvány Óvoda pedagógia programja mentén	7
2.2.	Gyermekek és az egészséges táplálkozás.....	8
2.3.	Óvodakertek hatása az egészségre	10
3.	Kisdédóvóktól a mai magyar óvodákig.....	11
3.1.	Óvoda történet, törvények	11
3.2.	Zöld óvodák.....	12
3.3.	Óvodakert mint nevelési szintér	13
4.	Az óvodakert kialakítása	16
4.1.	Óvodakert = felnövekvő generáció érzékfejlesztő helyszíne	16
4.2.	A kert gondozási és ápolási feladatai	17
4.3.	Kertészkedés kert nélkül	21
5.	Kutatás terepen.....	22
5.1.	Interjú.....	22
5.2.	Óvodakertek bemutatása	23
6.	Következtetések, javaslatok	35
7.	Összefoglalás.....	41
8.	Köszönet nyilvánítás	43
9.	Szakirodalom jegyzék	44
10.	Ábra jegyzék.....	47
11.	Melléklet.....	48
11.1	Az óvodapedagógusokkal készített interjúk kérdéseik és válaszaik.....	48
11.2	A szülőkkel készített interjúk kérdései és válaszaik	53
12.	Nyilatkozatok.....	64

12.1 Hallgatói nyilatkozat	64
12.2. Konzulensi nyilatkozat.....	65

Bevezető gondolat

„A természet hatalmas, az ember parányi, ezért aztán az ember léte attól függ, milyen kapcsolatot tud teremteni a természettel...”

dr. Szent-Györgyi Albert ([https0](https://www.youtube.com/watch?v=0))

1. Bevezetés

József Attila: Kertész leszek

*„Kertész leszek, fát nevelek,
kelő nappal én is kelek,
nem törődök semmi mással,
csak a beojtott világgal.”*

(Hegedűs, 1977: 180)

1.1. Témaválasztás indoka

Ezelőtt harminc évvel talán kezdődhetett az idézet szerint egy napja egy kisgyermeknek, azonban napjainkban az alfa generáció gyermekei telefonnal, lappal, illetve tablettel a kezükben kezdik, illetve töltik a napjaikat. A generációk érdeklődési köre átalakult a technika fejlődésével.

A kutatások által a generációkat, jól el tudjuk különíteni ez elfogadott tény. Azonban az elnevezésében, illetve az intervallumok megállapításának véleményezésében nem jutottak a szakértők egységes álláspontra, mert az egyének attitűdjének kialakulását földrajzi, kulturális stb. értékek különbségei befolyásolják (Steigervald, 2020).

Az 1930-as években született veterán generációba tartozó nagyapám Simon Sándor Szentbalázson nevelkedett, majd Váznokra nősült egy paraszti családba. A föld művelésének fontosságát, hasznosításának módszereit igyekezett átadni számomra hatalmas szeretetével, szakértelmével. Gyermekként, 3-4 évesen, mint az X generáció tagja számomra megfelelő méretű kerti szerszámokat kaptam tőle, együtt fedeztük fel a kert folyamatosan éledő csodáit.

Így szerettem meg a természetet, a növénytermesztést, állatokat, a népdalokat, nótákat. Ezt a tiszta szeretet teljes érzését szeretném átadni az óvodakertben végzett külső világ tevékeny megismertetése által, mely valódi élményt nyújthat a gyermekek számára. Hiszem, hogy a gyermekkorban átélt pozitív élmények befolyásolják életünket. Ha gyermekként szép emlékek, sikerek társulnak a kertben végzett tevékenységek mellé, akkor reményeim szerint felnőttként is szívesen fognak kertészkedni, illetve fontosnak tartják majd a természeti környezetünket.

Ne csak megmutassuk és nevezzük nevén a növényeket, hanem azok jellegzetességét is mutassuk be. Akkor tudjuk a gyermek számára felismerhetővé, illetve hozzájuk közel állóvá, szimpatikussá tenni, ha kiemeljük a színét, alakját (Acsai et al., 1990). Teljes mértékben egyetértek ezzel a gondolattal, hiszen, ha valami érdekeset tapasztalnak a gyermekek, akkor szívesebben vesznek részt a tevékenységben. A jellegzetes vonások erősítik a memóriát, illetve könnyebbé teszik a növény felismerését.

A hetvenes években ezt írták: *„A jövőkutatók szerint fejlődő, de szűkülő külsejű világunkban mind fontosabbá válnak a környezetünkben élő, díszlő növények, virágok.”* (Szűcs, 1977: 4). Valóban rá kellett ébrednie az emberiségnek: a növényzetet óvni és védeni kell, mert nélkülük nincs élet. Élelmezési és lélektani szempontból is nagy jelentőséggel bírnak.

Már *„Az első óvodáink életéből”* című könyv szerint a játékot hamar megunták a gyermekek, ilyenkor más elfoglaltságot kellett találni számukra (Bilibok et al., 1984). A leírás alapján megtudtuk, a Krisztinavárosban jó idő esetén a játszótéren és a kis kertben kaptak tevékenységhez feladatot. A kert egyik alaposan elkerített részén ültettek hazai mérges növényeket és bogyókat, ugyanis a gyermekek nem ismerték fel ezeket, és az ismeret hiánya halálukat okozta.

Meg kell ismertetni a hasznos, a káros és a mérgező növényzetet is a gyermekkel, hogy ezáltal tudjanak különbséget tenni jó és rossz között. A természetben eltöltött idő a gyermekek érdeklődési és megismerési vágyát is kielégítheti. A kert fontosságának kiemelésével maguk fedezhetik fel környezetüket, azok jelenségeit, védelmét.

A gyermekek közelebb kerülhetnek a kerthez, ha az ünnepeket ott rendezzük meg. A teremben zajló jelmezes felvonulás után, már természetbe csalogathatja őket a Kiske-báb égetése, mellyel elűzik a telet (Csillag, 1995). A húsvéti ünnep a következő lehetőség, amikor elrejtethetjük a kertben a húsvéti tojásokat, majd azok keresése, gyűjtögetése nagy lelkesedéssel történik. A Föld napja alkalmával a dísnövény állomány telepítésére kerülhet a sor szülő-gyermek együttes munkálkodásával. A kertben nyíló virágok ékesíthetik az anyák napi műsort, mely már magában is kellemes hangulatot biztosít a résztvevőkben. Szép ballagási hagyományt teremtő mozzanat lenne, ha a gyermekek végig járnak a szívükhöz közel álló részeket a kertben. Esetleg emlékfát is ültethetnének, amely mondanivaló lehet az utánuk következő generáció számára. Aztán a gyermeknap, a madarak és fák napja a szabadban töltve üzenő jelentőséggel bír. Élvezzük a természet kellemes kisugárzását, csalogató legyen mindenki számára, minél több időt kívánjanak tölteni a természetben.

1.2. Problémafelvetés

Dolgozatomban információt gyűjtöttem az óvodakert technikai hátterének kialakításáról. Kutattam, hogy a tanulási készség, mely területei fejleszthetőek a munkatevékenység, illetve a hely adottságai által. A dolgozatomban felmértem milyen módszerek, lehetőségek vannak a technikai eszközök kiváltására az óvodapedagógus kezében.

Feltáró kutatás által több fontos kérdésre szeretnék választ kapni:

- Az óvodakert létrehozása kihat-e az óvodáskorú gyermekek egészségére, táplálkozására?
- Megoldást nyújt-e a munkatevékenység korunk problémáira, mint például a mozgásszegény életmód, a túlzott képernyőhasználat?
- Az óvodakert befolyásolja-e gyerekek a környezettudatosságát?
- A közösen végzett tevékenykedés kihat-e a kognitív- társas kapcsolatokra, illetve befolyásolja-e szülő-gyermek interakciót?
- Az óvodakertben a külső világ tevékeny megismerésén kívül milyen nevelési szintek jelenhetnek meg?

1.3. Feltételezések az óvodakerttel kapcsolatban

1. Az óvodakert lehetőséget ad a minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények több szempontú felidézésére, azok feldolgozására saját fejlődési tempójuknak megfelelően.
2. Erősíti az önálló gondolkodást, ami majd a későbbi életükben felelős életvitelre sarkallja a gyermekeket.
3. Az életszerű környezeti nevelés segít az elkerülhetetlen értékkonfliktusok, életvezetési problémák megoldásának megtalálásában.
4. Rendelkeznek otthonról hozott természetismereti értékekkel a gyermekek.
5. A gyermekek a technikai eszközöket választják a természetben töltött idő helyett.

2. A gyermekek egészsége és a kertészkedés közti kapcsolat

2.1. Egészséges életmódra nevelés az óvodában, a Dombóvári Szivárvány Óvoda pedagógia programja mentén

Óvodás korban az egészséges életmódra való nevelés rendkívül szerteágazó terület, a testi, lelki, szociális szükségletek kielégítése a cél.

- Lehetőség szerint cél a mozgásban gazdag edzett gyermekek nevelése, általa biztosítani az egészséges életvitelt. Az egészséges életvitel a rendszeres testedzés szokássá alakításával alapozható meg. A testmozgást a szabadban való tartózkodás igényének felkeltésével lehet ösztönözni. A jól megszervezett óvodai élet, vagyis a napirend, illetve a hetirend az egyik biztosítéka a gyermekek egészséges fejlődésének.
- Szokások kialakítása, amelyek az egészség megőrzését szolgálják. Megalapozni a környezettudatos gondolkodást olyan viszonyulások kialakításával, amelyek a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódnak. Kulturált étkezési magatartások mellett egészséges táplálkozási szokások erősítése.
- Az egészséges életmód kialakításánál alapvetően fontos a környezet, a tárgyi feltételek megléte, azok épsége. Jó, ha nagy tér áll a rendelkezésükre, kényelmes, zsúfoltságtól mentes elrendezéssel. A helyiségekben a levegő cserét gyakori szellőztetésekkel kell biztosítani. Alapkövetelmény a rendszeres takarítás, portalanítás és porszívózás.
- A betegségek megelőzése érdekében az óvodai nevelés során ügyelni kell a higiéniai szabályok betartására. Sok gyakorlással biztosítható ezek szokássá válása, és ez a kisgyermek-szervezet általános védekező képességének kialakulásában is segít. A gondozási műveletek alatt fontos megtanítani a WC-mosdó és a zsebkendő helyes használatát. A testápolás, öltözködés is a kisgyermek testi egészségének védelmét szolgálja.
- A fejlődés alappilléreként kiemelt jelentőségű a kisgyermekek egészséges táplálkozása. A növekedésükhöz megfelelő mennyiségű és minőségű táplálékra és folyadékra van szükségük. A helyes táplálkozásból eredő egészségmegőrző tevékenységet a megfelelő étkezési szokások kialakításához lehet visszavezetni, kiemelve a zöldség és gyümölcs fogyasztás fontosságát. Az óvodapedagógus feladata az étkezéssel kapcsolatos előkészületek lebonyolítása, a gyermekekkel az egészséges táplálkozás megkedveltetése, az új ízek, ételféleségek megismertetése. A gyermekeket a

természetes vitaminforrásokkal meg kell ismertetni, a gyümölcsökkel, zöldségfélékkel, fűszerekkel. A különleges étrendet igénylő gyermekek étkeztetésére fokozott figyelemmel kell lenni. Ügyelni kell a nap bármely szakaszában a folyamatos folyadékpótlásra, egészséges ital formájában, mint például víz, gyógytea. Az egészséges táplálkozás megkedveltetése érdekében a szülők támogatására, együttműködésére is szükség van (Földesi, 2019).

2.2. Gyermekek és az egészséges táplálkozás

Nagyszüleim azt mondták „*Ha egészség van, akkor minden van!*” Mondásuk fontosságát, minél idősebb vagyok, annál jobban átérzem, illetve megértem, értékelem. Az lenne a jó, ha a társadalom minden tagja számára fontos lenne az egészség, hiszen ez az élet alapja. Betegen nehezebben élhetőek meg mindennapjaink.

A WHO 1948-ban a következőképpen definiálta az egészség fogalmát: „*Az egészség a testi, szellemi és szociális teljes jólétnek állapota és nemcsak betegség vagy fogyatékosság hiányából áll.*” ([https1](https://www.who.int/zh/about/history-of-the-who))

A mai világban a technika, a média, a reklámok által sajnos sok olyan információ terjed, ami nem az egészséges életvitel támogatását szolgálja. Ha nem rendelkezünk kellő tudással akkor saját magunk, illetve hozzátartozóink egészségét is veszélyeztethetjük, annak ellenére, hogy azt gondoltuk helyesen cselekszünk. A mindennapi életben rengeteg negatív példával lehet találkozni. Saját meglátásom szerint a mai kor szülői társadalma szinte mindig autóval közlekedik, együtt „plázáznak”, olyan szokásokat vesznek fel, ami káros az egészségre. A kialakuló értékrend alkalmassága tehát erősen megkérdőjelezhető arra vonatkozóan, hogy az egészséges életvitelt közvetítse.

Majdnem minden második gyermek gépkocsival érkezik reggelente az oktatási intézményekbe. A gyermekek 38%-a egyáltalán nem sportol. Az intézmények 90%-ban fogyasztanak a gyermekek friss gyümölcsöt, több mint a felében nem érhető el édesség. Mindezek ellenére a védőnők felmérése alapján minden negyedik magyar gyermek túlsúlyosnak bizonyult. A gyermekek 69%-a fogyaszt zöldséget minden nap (Horváth, et al., 2019).

A gyermekek egészséges táplálkozásának elsődleges meghatározó tényezője az otthonról hozott szokás. 2018-ban végzett tanulmány megerősíti ezt a felvetést. Egy család táplálkozási szokásai terén nagyobb mértékben a családi tradíciók, a barátok és rokonok véleménye,

kevesebb mértékben az iskolai végzettség, a média a befolyásoló tényező. A megkérdezett családoknál a gyermekek 49%-a fogyaszt zöldséget, 67%-a gyümölcsöt minden nap. Egy egészségesebb étel bevezetése előtt inkább az ismerősök véleményét veszik figyelembe (Karácsony et al., 2018).

A háztartásokban lévő zöldség-gyümölcs fogyasztást befolyásoló tényező még az is, hogy egy vagy két szülő nevel egy, kettő, három esetleg több gyermeket (<https2>). Megfigyelték mennyi az egy főre jutó éves élelmiszer -fogyasztás mennyisége (kilogrammban) 2010 és 2020 évi adatok alapján (1. táblázat):

1. táblázat: 1 főre jutó éves élelmiszerfogyasztás mennyisége kg-ban.

(forrás: <https2> alapján, saját szerk.)

	2010 zöldség	2010 gyümölcs	2020 zöldség	2020 gyümölcs
Egy felnőtt egy vagy több gyermeket nevelve	67,6	29,9	85	38,9
Két felnőtt egy gyermek	64,3	33,7	72,4	39
Két felnőtt, két gyermek	53,1	27,5	54,5	31,4
Két felnőtt három és több gyermek	50,6	21,8	55,9	26

Az adatok alapján megfigyelhető, hogy növekedésnek indult a gyümölcs és zöldségfogyasztás, ami egyike az egészséges életvitelhez vezető útnak.

A táplálkozás alapját a fehérjék, zsírok, szénhidrátok, vitaminok, ásványi anyagok adják, ezek a tápanyagok biztosítják az anyagcsere folyamataink fenntartását, a szervezet zavartalan működését. Gyermekek étrendjének öt csoportból kell élelmiszereket tartalmaznia, így lehetünk biztosak abban, hogy az összes tápanyagot biztosítottuk számukra (Körmöci, 2021). Ezek a következők: kenyér és cereáliák, zsiradékok, tej és tejtermékek, gyümölcs és zöldségfélék, húsok és alternatíváik. Teljesen tiltólistára tenni az édességeket nem célravezető, aszalt gyümölcs felhasználásával édesített süteményeket, magas kakaó tartalmú csokoládét, zabpudingot, valódi gyümölcsökből müzliszeletet fogyaszthatnak.

2.3. Óvodakertek hatása az egészségre

A Földön az emberiség helye biztosítva van, ha ügyelünk a levegő és a víz védelmére, a termesztett növényeink talajára, illetve a növényvédő szerek használatától eltekintünk (Szalontai, 2015). Szoros kapcsolatban van a környezet és az egészség, illetve az egészséges táplálkozás és a kert. A társadalom vitamin szükségletének, illetve étrendjének kialakításában fontos lenne ez a gondolat, hogy igyekezzünk magunk előállítani az egészséges élet fenntartásához szükséges nyersanyagot. A helyben termesztés alap kulcsa a vegyszermentes, egészséges táplálkozásnak.

Az óvodai veteményeskert az egészséges étkezési szokás kialakításában, illetve a munkára nevelésben is szerepet játszik. A tavasztól megtermelt növényeket már érésük ütemében fogyaszthatják a gyermekek. Az uzsonnához felhasználhatnak újhagymát, paradicsomot, paprikát, nyers sárgarépát. A vöröshagyma illóolajat, vitamint, antibiotikum hatású anyagot tartalmaz, fűszer és gyógynövény (Labanc, 1998). A hagymatea köhögéscsillapító hatású. A paprika A és C vitamint tartalmaz egész évben vitamin pótlásra alkalmas. A paradicsom C, B, P vitamin tartalmával fontos termés, illetve nyersen népi gyógyászatban gennyes seb kezelésére alkalmas. A sárgarépa karotin, C vitamin, ásványi só tartalma az anyagcserét kedvező irányba befolyásolja. Az égett seb felületet tudjuk gyógyítani a nyers sárgarépa és krumpli reszelékével. Az óvodakertbe ültethető C-vitamint tartalmazó almafa is, amely alacsony kalóriatartalmú. A szilva is nagy mennyiségű fontos vitamin és ásványi anyagot tartalmazó gyümölcs. A diófa magas olaj- és energiatartalmú termése miatt bír jelentőséggel.

Régen azt mondták, az öregek fűben-fában az orvosság. Gyógynövénykert kialakítása az óvodában jó lehetőség a természet gyógyító erejével való ismerkedésre (Vargáné, 1997). Létesítése előtt egyeztessünk természetgyógyással, illetve kertésszel. A kertészetekből beszerezhetjük a növényeket a kiskertünkbe, például kamillát, levendulát, mentát, zsályát, kakukkfűvet, citromfűvet, kövirózsát.

Nagy jelentősége van a gyógytea főzésének a gyermekek által gyűjtött, szárított gyógynövényekből, például kamillából (Horváth-Lengyel, 1994). Egészségünk védelmében fontos szerepet játszik, a természet adta gyógyítás megismertetése, hogy a gyógyszeripari termékek háttérben maradjanak. Vegyes zöldségtálat varázsolhatunk saláta, petrezselyem, sárgarépa keverékéből, amelyből egészséges és vitamin dús étel készíthetnek el a gyermekek saját kezük munkája által.

3. Kisdedóvóktól a mai magyar óvodákig

3.1. Óvoda történet, törvények

Gróf Brunszvik Teréz nevéhez fűződnek az első Magyarországon megnyitott óvodák. Az általa alapított első óvoda 1828. június 1-jén Budán, a Mikó utcában nyílt, majd hamarosan követték további óvodák Budán, Pesten, Besztercebányán, Pozsonyban, Nagyszombaton és Kolozsvárott (Bilibok et al., 1984). Az akkori szóhasználathoz igazodva Kisgyermek óvó- és képzőintézeteknek nevezték őket.

1828 és 1848 között volt az óvodatörténet legnagyobb korszaka, 89 óvodát alapítottak, a kisdedóvás közügyé vált. A kiegyezésig azonban nem létesültek újabb óvodák. Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter az óvodák ügyében is szeretett volna eljárni a népiskola kérdés mellett, de halála ezen törekvését megghiúsította. A kiegyezés után Fröbel „kindergarten” típusú óvodát nyitott Ronge János, a gyermekkertésznők 3 hónapos tanfolyamot végeztek el. 1874-ben létrejött az Országos Kisdedóvó Egyesület (Sztrinkóné, 2008).

1891. Kisdedóvási törvény. A XIX. század második felében a kor kiváló gondolkodói is fontosnak tartották, felhívják a figyelmet a természet védelmezésének fontosságára az óvodákban, hiszen a gyermekekre bízott növények élete tőlük függ. A XX. században új pedagógiai irányzatok jelennek meg cél a kíváncsiság felkeltése, tapasztalatszerzés (Sztrinkóné, 2008).

1976. Az első magyar környezetvédelmi törvény (<https3>).

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól. Az Országgyűlés kimondja a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei. Az ember egészsége szempontjából alapfeltétel az élővilág védelme, illetve a köztük lévő harmónia fenntartása (<https4>).

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (továbbiakban ÓNOAP) kimondja: „(...) *a gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a közvetlen és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését*” (ÓNOAP, 1996).

2012-ben az ÓNOAP megújítása kiemeli a környezeti nevelés alatt a szülőföld által nyújtott táj, emberek, néphagyományok védelmének, fenntartásának, illetve tiszteletben tartásának a fontosságát (<https5>).

2018-ban ÓNOAP változása felhívja a figyelmet az egészséges életvitelre való nevelésre, a táplálkozás során több zöldség-gyümölcs fogyasztására, a zsíros, illetve a magas cukor-só tartalmú ételek fogyasztásának csökkentésére ([https6](https://6)).

3.2. Zöld óvodák

Egy tanulmány kutatási célja volt megvizsgálni Szabolcs-Szatmár-Bereg megye óvodáiba járó gyerekek szüleinek értékrendjét a fenntarthatóság, egészséges táplálkozás kérdéskörére összpontosítva a zöld és nem zöld óvodák összehasonlítása során. A kutatás során az alábbi megállapításokat tették:

- Zöld Óvodába járó gyerekek szülei az egészséges életmód és a környezetvédelem területén tudatosabbak, felelősséget éreznek a környezetük iránt (szelektív hulladék gyűjtés). Fontosabbnak tartják, hogy a gyermekük sportoljon, illetve azt is, hogy ezt a gyerekek a szabadban tegyék.
- A táplálkozási szokásokat tekintve mind a Zöld óvodákba mind a nem Zöld óvodákba járó gyermekek szülei fontosnak tartják a zöldség és gyümölcs fogyasztást.
- A nem Zöld óvodába járó gyermekek között több az édesség fogyasztás, illetve több teát és cukros üdítőt fogyasztanak (Laues-Czibalmos et al., 2019).

A Zöld óvodákkal szemben megfogalmazott sok elvárás közül az egyik legfontosabb kritérium, hogy saját óvodakerttel rendelkezzenek. Kiemelt jelentőségű továbbá, hogy játékos formában az ökológiával kapcsolatos tudást a gyermekek magukévá tegyék.

A zöld óvoda mozgalmat 2006-ban hozta létre az Oktatási Minisztérium a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériummal karöltve (Zöld Óvoda Program, 2014). A Zöld Óvoda cím elnyeréséhez pályázatot kell benyújtani olyan óvodáknak, amelyek nagy hangsúlyt fektetnek a környezeti nevelésre. A pályázatban egy 20 pontos kritériumrendszernek kell megfelelnie az intézménynek. Amennyiben az óvoda elnyeri a címet, azt 3 évig használhatja, majd újra pályázni kell rá. Ha az óvoda háromszor is elnyerni, akkor „Örökös Zöld Óvoda” címet kap. A zöld óvodába járó gyermekeknél az óvodapedagógusok a fenntarthatóságra nevelést alapozzák meg, természetesen életkori sajátosságaiknak megfelelően.

A zöld óvodák 20 pontos kritériumrendszere:

- 1-2. A helyi pedagógiai programja mind tartalmi, mind módszertani vonatkozásban tartalmazza a gyermekek környezeti attitűdjének formálásának lehetőségeit.
3. A helyi természeti és épített környezeti értékek ismertetése. A természet- és környezetvédelmi, egészségnevelési tevékenységek.
4. A tájegységre, jellemző népművészeti stílus, fesztiválok, néphagyományok gyerekekkel való megismertetése.
5. A nevelőmunka módszerei projekt- és élménypedagógia.
6. A nemzetiségi, kisebbségi, illetve a sajátos nevelést igénylő gyermekek képességeinek, szokásainak, differenciált fejlesztése.
- 7-8. A régió belüli kapcsolatépítés
9. Zöld jeles napok ünneplése
10. Az óvoda minden dolgozójának példaértékű viselkedése.
11. A segítő szakemberek is tartásukba a környezeti nevelés alapelveit
12. Környezeti nevelési munkaközösség alakítása. Zöld Csoport
13. Bővíteni, frissíteni a "zöld" továbbképzési témákat
14. Hulladékkezelési elvek, papírgyűjtés
15. Biztonságos és egészséges ételmezterellátás
16. Környezetbarát helyiségek, eszközök
17. A csoportszobákban lehet florárium, terrárium, akvárium, természetsarok
18. Az óvoda udvara, kertjének gondozása pedagógus és szülők segítségével
19. Szelektív hulladékgyűjtés.
20. Környezetkímélő anyag használat, megújuló energiafogyasztás, energiákkal való takarékoság (Bihariné et al., 2016:32-35).

3.3. Óvodakert mint nevelési színtér

„A kert egy kis darab a természetből: benne, általa tanulmányozhatjuk az élőlényeket és életfolyamataikat, a víz körforgását, az évszakok változását.” (Szalontai, 2015:9)

Az óvodapedagógus feladata a külsővilág tevékeny megismertetése, játékosan az óvodakertekben. A tapasztalatszerzéshez szükséges feltételek biztosítása mellett, a gyermek

életkorát figyelembe véve kialakítható a környezettel való harmonikus kapcsolat, a környezettudatos szemlélet, szokás. A hagyományok felelevenítésével, jeles napok megismertetésével, a régi eszközök, viselet bemutatásával közelebb tudjuk juttatni a gyermekeket egy környezettudatos magatartáshoz, illetve szemlélethez (ÓNOAP, 1996).

A kertben egyéb óvodai tevékenységek is helyet kaphatnak. A hangok megfigyelése vezethet énekes játékok előadására, illetve együtt éneklésre (https7). A fecskék megjelenésével énekelhető „A fecske fia ide néz” kezdetű dal, a kert a zenei nevelés eszközévé válik. Sokkal jobb előben hallgatni egy madár énekét, mint CD lemezzel. A környezet hangjait megfigyelve lehetőséget kapunk énekkel kísért játéktevékenység folytatására.

Ha az időjárás kedvező, akkor a kertben eljátszott népi játékok megtanulása is sokkal gyorsabban és hatékonyabban történik. Őseink is kint a szabadban játszották el a népi játékokat, így az eredetiség is emeli a játékok mélyebb hatását az érzelmek területére is. Kodály Zoltán gondolatát szeretném itt megemlíteni: *„Az óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem mellékes kis pedagógiai kérdés, hanem országépítés”* (Forrai, 2017:5).

Az én meglátásom szerint is a kertben végzett zenei tevékenység a generációk összekapcsolódásában, kapcsolatának fenntartásában játszik szerepet, és ezáltal egy jó érzésekkel teli nemzet építését segíti elő.

Az anyanyelvi nevelés színtere is lehet az óvodakert. A növényzet fejlődését, növekedését megfigyelve párhuzamba állíthatunk különböző meséket, verseket, mondókákat (https7). Például bab vetése után, amikor növekedésnek indul a növényzet, elmesélhetjük az „Égig érő paszuly” című népmesét. A természeti változások, illetve tapasztalások megerősíthetők a mesék, versek tartalma által.

Régebben a természetben végzett munkafolyamatok, például aratás idején nagyszülők mesélése révén fejlődött a gyermekek anyanyelvi érzéke. A mai rohanó világunkban a technikai eszközök által adják át a szülők a meséket. Nincs élő beszéd, kontaktus a mesélő és a hallgató között, illetve személyes tapasztalás arról, ha fúj a szél, mi történik a környezetben lévő növényekkel.

Az óvodakertben lehetőség van a több érzékszervet foglalkoztató tapasztalásra, a kisgyermek cselekvő aktivitása mellett (https7). Ha az óvodakert tervezésekor figyelembe vesszük, hogy a kert körülvé, határoló felület fa ülő alkalmaságként is alkalmazható, lehetőség nyílik gyermekek számára, hogy a rajzolás, mintázás tevékenysége megjelenjen az óvodakertben. Sokkal könnyebben le tudja rajzolni a gyermek a virágokat, fákat, ha látja is azokat. Azonnal felfedezhető a növényzet felépítése, a levélzet erezete.

A kertben lévő fák tapasztalataim szerint a mozgásos tevékenységek elősegítésében is segítséget nyújtanak, ha csak függeszkednek, egyensúlyoznak rajta. Olyan korcsoportok is vannak, akik már fel is tudnak rá mászni felnőtt felügyeletével. A sok nevelési színtér mellett meg kell említeni a kert személyiségformáló hatását is. A végbemenő változások követése által a figyelem erősödik (<https://www.youtube.com/watch?v=7K8K8K8K8>). Amint a munka megfelelően, biztonságosan folyik, az együttműködési képesség is fejlődik, megjelenik a csapatmunka. Az óvó, védő képesség erősödik a növényzetük épségére ügyelve. A termések megjelenésével arányosan nő a gyermekek önbecsülése, önállósága. Ösztönözve válnak a kötelezettség vállalás képességének birtokába. A képesség összefüggésben van a teljesítésre ösztönző hatással.

A folyamatos figyelem által kialakítható a rendszeresség igénye bennük. A munka végzéséhez a felnőttek pl. óvodapedagógus, kertész, karbantartó munkájára is szükség van. A szorgos kis kezek közreműködése nyomán a tanulás mellett megjelenik a munkajellegű tevékenység. Ha a gyermekek el tudják mondani szüleik számára, hogy ők dolgoztak, akkor nagyon büszkévé válnak saját tevékenységükre. Melyik gyermek milyen munkában tud részt venni, azt a gyermekek életkora nagymértékben befolyásolja. A differenciálás megjelenik, vagyis figyelembe kell venni a feladatok kiosztásánál a gyermekek teherbíró képességét, erejét. A munkák, amik itt fellelhetők: földmunkák, veteményezés, öntözés, gyomirtás, betakarítás. Mivel a gyermekek fő tevékenysége a játék, ezért minden kertben végzett munkafolyamatot játékosan kell végrehajtani, játékként élje meg a gyermek a kerti munkát. Ugyanakkor fontos lenne a felnőttek által előre ellenőrzött munkaeszközöknek a biztonságos használatát megtanítani számukra, saját egészségi állapotuk megvédése érdekében.

4. Az óvodakert kialakítása

4.1. Óvodakert = felnövekvő generáció érzékfejlesztő helyszíne

Véleményem szerint missziónká kellene tenni a testünket és lelkünket ápoló kertészkedés népszerűsítését, hiszen az egészséges életmódra neveléssel is összefüggésben van. Labanc Györgyi (1998) is ezt tűzte ki céljául a három funkciós udvar létrehozását említve, ahol van hely a játék, a természeti megfigyelések számára, illetve a dísznövények ápolására. Szülői segítségnyújtás révén jött létre az említett kert. Az általuk készített szerszámok a gyermeki munka végzéséhez megfelelő méretű és biztonságos munkaeszközök voltak. A munka alatt a játékos tevékenység jelent inkább meg, amiből a gyermekek az életkori sajátosságuknak megfelelően tudták kivenni részüket.

A kertben a természet eszközével, saját fantáziájuk szerint tudtak játszani. A kert az évszakok változásának megfigyelésének a helyszínévé is vált, az érzelmi töltekezés helye, ahol a „mi” szónak varázsereje van, pl. a mi paprikánk. A csoportonkénti „saját kis virágos kert” szemet gyönyörködtető. Hiszen minden kertész „alkotása” más, ettől olyan szép (Labanc, 1998).

A Réce füzet sorozatban megjelent írás az alapoktól, vagyis a tervezéstől szemlélteti a kert létrehozását (Labanc, 1998). Kertészmérnök segítségét elfogadva felmérték az óvoda és a kert adottságait, a pedagógiai célokat. Első tevékeny feladat a terep tisztítása volt számukra. A veteményeskert kialakításakor ügyeltek, hogy a tartóoszlopok 50 cm mélyen be legyenek ásva, így 30 cm-rel mélyebbre került a veteményeskert, ami lehetőséget biztosított a süllyesztett csapadékvíz megfogására. Az ültetési rend kialakításánál figyelembe vették, hogy a növények által a gyermekek az élményt adó munkákon át eljussanak az esztétikai élmények megszerzéséig, ugyanakkor tapasztalatot gyűjtve, hasznosítani tudják a megtermelt portékájukat. A fák ültetésének fontosságát kiemelték a por megkötése és a kellemes, illatos levegő elérése érdekében szem előtt tartva, hogy több fajta játékra is lehetőséget nyújtsanak. Képzeletben már meg is jelenik, amikor a gyermekek piacot vagy virágvásárt tartanak, vagy éppen valamilyen termést felfűznek ékszer gyanánt.

Egy kertben akár 20 különböző madárfaj is megfordulhat (Reichholf, 1999). A rovarok száma ennek többszöröse is lehet, anélkül, hogy kárt okoznának, feltétele persze, ha vegyszer mentes a kert. Vagyis a természetes védekezés módokat kellene használni az állatok védelme, illetve az emberek egészsége szempontjából. A nektárban bővelkedő kertek terítékként táruznak

a méhek elé, melyek biztosítják számunkra a gyógyító mézet, és nélkülük meddővé válhatnának gyümölcsfáink. A könyv felhívja a figyelmet arra, hogy kis odafigyeléssel az állatok, növények, emberek szimbiózisban tudnának együtt élni, ennek fontosságát a gyermekekben erősíteni szükséges.

A kertpedagógia könyvben az iskolakertek létrehozásáról lehet olvasni, óvodakert létesítéséről hiányos a szakirodalom (Szalontai, 2015). Az óvodakert létrehozása azonos működési elven történik, elhelyezésének helyszíne az intézmény közelében, illetve bérelt parcella is lehet a település valamely részén. Itt a gyermekek gyakorlati tapasztalatokat gyűjthetnek. Mivel ez egy aktív folyamat, így könnyebben válhat a környezetvédelem, illetve a természetvédelem nevelésének módszerévé, illetve a felfedezéssel tanulás eszközévé. Komplex megfigyelések helyszíne, vagyis a tapintás, ízlelés által az agy különböző területeit stimulálhatjuk. A csoport együtt munkálkodik, a kertben interakció történik, az együttműködési készség is erősödik. A fenntartható fejlődés értékrendjének kialakítása kora gyermekkorban szükséges, így felnőttkorban is meghatározóvá válik. A létrehozása nem könnyű feladat, de megvalósítható lelkes pedagógus és szakember segítségével.

4.2. A kert gondozási és ápolási feladatai

Tapasztalati úton megállapítottam, hogy az óvodában kialakított kert nemcsak a pihenés, a játék helyszíne, hanem a munka tevékenysége is. Ahhoz, hogy a kert pompázzon elvárásunknak megfelelően, azért sokat kell dolgoznia felnőttnek és gyermeknek egyaránt. A feladatok elvégzésében a gyermekek életkorát és egyéni fejlettséget figyelembe véve, a feltételeknek megfelelően vehetnek részt. Az évszakok váltakozását követve tavasztól ősziig sokféle teendő adódik egy kertben, sőt még a tél folyamán is gondoskodnunk kell a kertünkről, illetve annak lakóiról. Nagyon fontos a talaj előkészítése, trágyázása. Akkor válhat eredményessé a kertben végzett munka, ha a növényeket megfelelően előkészített talajba vetjük, illetve ültetjük.

A talaj előkészítése nehéz fizikai munkát igényelhet, melyben a gyermekek nem tudnak részt venni, ha például munkagépekre is szükség lehet, az balesetforrást jelenthet az óvodások számára. Ilyenkor jobb, ha a gyermekek nincsenek jelen, illetve biztonságos távolságból helyről kísérik végig a folyamatot.

Az emberiség az őskorban gyűjtögetett, vadászott, majd áttért a földművelésre, illetve az állattartásra. Az emberiség sokasodása egyenes arányban jelentette azt, hogy több élelemre, újabb technikákra volt szükség a természetlag növelésére (Nardozzi, 2022). Ez a folyamat

azonban káros következményeket vonzott maga után. A modern gazdálkodás miatt a talajerózió világszerte komoly problémát jelent. Az idő múlásával, változtatni kell, ami az ásásmentes kertek megjelenését hozza magával. Ugyanis ezzel a módszerrel csökkenthetjük a negatív hatást, amit az emberiség a föld bolygóra gyakorolt. Az ásással felborítható a talajélet, mert a talaj hemzseg étellel gombákkal, baktériumokkal. Az ágyások ellenállóbbak is lesznek a globális felmelegedés okozta környezeti jelenségekkel szemben, pl. heves esőzés. Kialakul a természetes vízelvezetés, illetve a gyökerek mélyebbre hatolnak, így a szárazságot is jobban viselik majd el. A mulcsolás segíti a szelek okozta károk elkerülését. A széntartalom is nagyobb mértékben kerül megkötésre, általa pedig a humusz, vagyis a növény számára fontos és felvehető szerves tápanyag raktározása nőhet. Az ásásmentes kertiágyás kialakításánál saját talaj kiépítésére kerül sor.

Az internetes keresések alkalmával figyeltem meg, hogy az óvodákban általában magaságyásokban folyik a növénytermesztés. A magaságyás kialakításának legalkalmasabb időszaka az őszi (Lanngheineken-Weinrich, 2020). A 20 cm mélyre ásott alap aljára a legjobb, ha téglát teszünk, mert a vizet átengedi, de a pockok ellen védelmet nyújt. Az oldalfalakat sarok oszlopokkal rögzítjük, az alsó réteg gallyakat, darab tuskót, újságpapírt tartalmaz. Következő réteg földdel kevert kerti hulladék, fűkaszálék, amit követ a beáztatott szalma, vagy félig érett komposzt. Legfelülre átrostált kerti komposzt és kerti föld keveréke kerül. Ha a magaságyás feltöltése szerves anyagokkal történik, akkor nem kell trágyázni, ásni, csak talajlazításra van szükség. A korhadás által hő keletkezik ez lehetővé teszi, hogy korábban lehessen ültetni a növényeket. Az érés is korábbi időpontban teljesül, ha fóliát húzunk fölé, így melegágyként is szolgálatot teljesíthet. A talaj fokozatosan süllyedni fog mivel a fa korhadásnak indul. Feltöltése a kerti föld és az érett komposzt keverékének használásával történik. A vegyes kultúra használata alkalmas az iskola, óvoda kertekben.

A gyermekek a talaj rétegeztségét, színét állagát megfigyelhetik, ha egy-egy ásónyomot kifordítunk számukra (Szalontai, 2015). Láthatóvá válnak elhalt növényi részek, illetve a benne élő állatok. A komposztáló és a magaságyás előnyeit megfigyelhetjük a „komposztáló kas” használatánál. A fonott komposztáló külső kör átmérője nagyobb, mint a belső. Viszont a külső rész alacsonyabb, mint a belső. A belső rész komposztáló a külső veteményeskert, a gravitáció hatására a tápanyagok szétáramlanak a külső részbe, így bő termést hoz.

A magaságyás szélére lehet tököt, csipegetni való epret ültetni, amely csüng (Lanngheineken-Weinrich, 2020). Hagymafélék fontosak, mert illó olaj tartalmuk elűzi a kártevőket. Aztán lehet gyorsan felnövekvő zöldségféléket vetni, mint retek, saláta. A bab felkarózva, futtatva a nitrogén megkötésben is segíthet. A kakukkfűvet talajtakaró

növényzetként lehet alkalmazni. Ha a növények alap ismeretével rendelkezünk, sokféle vegyeskert kombinációt kipróbálhatunk.

Az óvodában a gyermekek egészségvédelmét figyelembe véve inkább a szervesstratégázás, illetve a komposztálás javasolt a könyvek leírásából következően. A komposztálás tökéletes példája lehet a természetben végbemenő körforgásoknak, amivel később gazdagíthatjuk talajunk tápanyagtartalmát (Béres et al. 2017). A komposzt kezeléséhez felnőtt is szükséges, a kertünkben, háztartásokban keletkező sok-sok hulladék, a kisgyermekek szeme előtt válik értékes tápanyaggá. Az erdőkben, illetve a természetben a lehullott lomb az avarszintben összegyűlik, majd fokozatosan lebomlik, a talajban humuszt képez. Ezt a folyamatot reprodukáljuk a komposztálással úgy, hogy sokféle anyagot, hulladékot összegyűjtünk egy kijelölt helyen és másodlagos nyersanyagként kezeljük azokat. Energiát, anyagot megspórolva a gazdasági folyamatokba vissza vezetve humuszt, ásványi tápanyagot, általuk tápanyagban értékes növényzetet kapunk.

Összegezve a komposztálás kedvezően hat a környezetünkre, pénztárcánkra, egészségünkre. Ha nem égetjük el a lombot, akkor a CO₂ kijuttatását is csökkenthetjük a légkörbe. Alapfeltétel a komposztáláshoz, hogy megfelelő helyet kell kiválasztani, ahol árnyék van, szélről védett, van víz. Természetbarát, ha fa keretet használunk. Megfelelő méretűre kell aprítani az anyagokat, amit a komposztálóba helyezünk, rétegezzük. A baktériumok, gombák, férgek, giliszták munkáját segíthetjük érett komposzttal. Törekedni kell a megfelelő átlegegőztetésre mozgatással, mellyel a hőmérséklet különbségeket kiegyenlíthetjük és vizet juttathatunk be. A jó minőségű komposzt eléréséhez idő kell, körülbelül 8-12 hónap. Ügyelni kell arra is, hogy nem lebomló anyagok, szalagok, kötözők ne kerüljenek bele. A kész komposztot érdemes átrostálni használat előtt (Béres et al. 2017).

Ágyások kialakítása után a gondosan előkészített talajba, a sorok kijelölése után vethetjük a magokat, illetve palántázhatunk majd (Labanc, 1998). Fontos, hogy az ágyások között mindig megfelelő szélességű utat hagyjunk, a növények jó megközelítése érdekében a gyermekek könnyen hozzáférhessenek a kerthez. A vetés időpontjának kiválasztásánál figyelembe kell venni a növények igényeit. Vannak magok, amelyeket szabadba is vethetjük pl. cukorborsó, bab, retek, saláta, sóska, sárgarépa. A csoportszobában elhelyezett szaporító ládába is vethetünk magokat, majd kihajtás után tűzdelhető kis poharakba. Ha a palánta megerősödött, szabadba ültethetővé válik, ilyen pl. a paradicsom, paprika, uborka.

A vegyes ültetés elősegíti a növények egymás közti anyagcserét (Lanngheineken-Weinrich, 2020). A termés növelést befolyásolja az átgondolt tervezett ültetés. Ugyanakkor a talaj gondos kezelése fontos, melynél fontos szerepe van a komposztnak. Vannak fő kultúrájú növények,

melyeknek hosszabb ideig tart a gondozása, társaik a kísérőnövények azok rövidebb ideig díszlenek a kertben. A vetés forgó segíti a talaj egészségesen tartását. A kiegyensúlyozott társítás befolyásolja a talaj lúgosodását, kivétel a paradicsom azt több éven át vethetjük egy helyre.

Az óvodában tilos növényvédő szereket használni, ezért a növényvédelem természetes formáját kell megtalálni. Ez annyit tesz, hogy a növények társításánál figyelembe kell venni, mely növények, milyen kártevő ellen hatásosak. Az óvodában növényvédelmi feladat az is, hogy a gyermekek a gyomnövényt eltávolítsák a kertből. Mechanikus módon történik a gyom eltávolítása, vagyis a gyermekek a kezükkel kihúzzák a nem kívánatos növényt. A kártevők ellen hatásos lehet dísnövények ültetése is, hiszen van köztük olyan, amely illatával elriasztja a kártevőket. Ilyen például a bársonyvirág, közismert nevén a büdöske, a körömvirág és a sarkantyúka is. A veteményeskertbe olyan fajokat ültessünk egymás mellé, amelyek egymást óvják (Labanc, 1998). Persze ezek nemcsak védik, hanem játékos hatással is vannak egymásra fejlődésük szempontjából. A vöröshagyma és a paradicsom kártevőit elűzi a fehérrépa, ugyanakkor a saláta mellé nem jó tenni, annak a fejlődését gátolja. Az uborka és a káposzta félékérésének gyorsításában szerepet játszik a kapor, vagyis jó, ha van közöttük. A kertünk növényeit a gombás betegségektől meg tudjuk óvni, ha metélőhagymát ültetünk. A levéltetvek ellen hatásos lehet a zsálya és a levendula, sőt még a hangyák ellen is hatásos. A kakukkfűvel és zsályával körülölelt zöldségeskert a csigák és a hernyók rágása ellen is védelmet nyújthat. A növényeknél is van jó és rossz szomszédság is, vagyis van, amikor nem jó, ha a növény fajták egymással társítva vannak. A hagyma mellé nem jó a bab és a káposzta, a paradicsom mellé nem jó sárgarépat tenni. Ha minden tényezőt figyelembe véve létesítünk óvodakertet, akkor egész évben tartogat majd a gyermekek számára felfedezni valót. Segíti a gyermeki szemlélet formálását a harmonikus gyermek és természet közötti kapcsolat kialakításában. Belépő a környezetbarát életmód kialakításának szemléletében.

A növényzet életben tartásának egyik feltétele a víz, amely a természetben csapadék formájában érkezik. Azonban, ha nem hullik elegendő csapadék akkor öntözésre van szükség. Száraz idő estén vetéskor, ültetéskor locsolni kell (Dowding-Hafferty 2020). Azonban a többi időszakban kevesebbet kell öntözni, mint a mozgatott földet. Az érintetlenül maradt hajszálerék miatt. Ha a csatornából kijövő vizet a kert közelében elhelyezett esővízgyűjtőbe vezetjük, akkor tökéletes megoldást kaphatunk az öntözés feladatának teljesítésére. A gyermekek kis kannáikkal ebben a műveletben is számottevően tudnak segítséget nyújtani. A gyűjtött víz sokkal optimálisabb a növények számára, hiszen nem tartalmaz mesterséges adalékot, amely a vezetékes vízben jelen van pl. hypo

4.3. Kertészkedés kert nélkül

A kertben végzendő tevékenységekről, élményekről nem kell lemondani, ha nincs területünk hozzá, vagy felszerelésünk az ágyás kialakításához. Kertészkedhetünk kert nélkül balkonon, teraszon, ablakpárkányon (Fassmann-Kratz, 2021). A legkisebb helyen is megtermeszthető a zöldség, különböző fűszernövények. A növényeket elhelyezhetjük falipolcon, csak ügyelni kell arra, hogy kellőképpen rögzítve legyen a polc baleset elkerülése végett. Korlátra virágcserepekbe, ablakpárkányokba virágládába, esetleg lépcsőzetesen kialakított virágtartókba is nevelhetők a növények. Ültethetünk virágokat, muskátlit, petúniát, begóniát. Fűszereket és zöldségeket, gyümölcsöt, bazsalikomot, mángoldot, salátát, mentát, szamócát, paradicsomot. Az ültetésnél figyelembe kell venni mennyi vizet, tápanyagot, fényt kíván a növény, bírja-e a szeleket, és megfelelő talaj biztosítása szükséges. A növények társítását is meg kell gondolni, esztétikailag sem szép túl sok növény egy helyen. Az edényalátétek fontosak, az épületet ne érje szennyeződés és a növények életfenntartása szempontjából is lényeges. A gyermekek védelme érdekében vigyázzunk, hogy mérgező növényt ne ültessünk. A növényvédelemnél a természetes anyagokat helyezzük előtérbe, ne vegyszert használjunk, hanem például csalánkivonatot (Fassmann-Kratz, 2021).

5. Kutatás terepen

5.1. Interjú

A kutatási eljárásnál a terepkutatást tűztem ki célul. Kvalitatív kutatási módszer a környezetben figyelhetem meg a jelenségeket, eseményeket. A módszert jellemzői az érvényesség és a megbízhatóság. Az interjú feltáró kutatási módszer, mivel sajátos élményeket, érzéseket dolgozz fel, ezért az adatok, amit kapunk nem számszerűsíthetők. Szóbeli kikérdezésen alapul, ami feltételezi, hogy személyes kapcsolat van kérdező és a felelő között. Vagyis kisebb populáció megkérdezésére alkalmas, ebből kifolyólag talán pontosabb adatot kaphatok adott intézményen belül feltett kérdésekre (Kontra, 2011). Az interjúm strukturált típusú, végül is egy szóban kitöltött kérdőív, azonnal kódolható a válasz. Az interjú készítésénél fontos számomra, hogy lágyinterjút készítek hiszen bizalmi kapcsolatot feltételezek a kérdezettnél. Így a kutatásom kérdéseire őszinte, segítő és megoldást adó feleletre számítok.

Arra számítok, hogy a gyermekek többsége szeret részt venni az óvodakert által megismert környezeti nevelés tevékenységeiben. A biogazdálkodás által az egészséges életmódra nevelés ösztönözhető. Az életkori sajátosságait figyelembe véve tudatosíthatóak a vegyszermentes termékek, saját kezük által termelt termékek fogyasztásának fontosságára. Ugyanakkor remélem, hogy megmutatkozik a kert személyiségformáló hatása is. A végbemenő változások a figyelem erősítésében szerepet játszanak majd. Az együttesen végzett munka meghozza az együttműködési képesség erősítését. Mivel kötelezettséget vállalnak a növényzet életben tartására, ezáltal reményeim szerint a sikeres munkával nő a gyermekek önbecsülése, hisznek majd saját maguk teljesítő képességeikben. A rendszeres ápolás az időbeli síkon való, időbeosztásukban is szerepet fog játszani. A legfontosabb erő a gyermek közvetítői szerepének a fontossága is reményeim szerint megerősítésben részesül. Hiszen ők közvetítői szerepet játszanak, a szülőkkel való kapcsolatban, ami által megerősíthetik az ökológiai, természetbarát- és környezetbarát szemléletet.

Az Orosztonyi óvoda vezetőjével Horváth Erikával telefonos kapcsolattartásban készítettem el az interjút. A Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsődében személyesen látogattam el, ismerős terepen voltam, mivel 1,5 évet magam is itt dolgoztam. Az interjút Szekeresné Hodnik Boglárkával készítettem, munkássága a Zöld munkacsoportban példaértékű. Kaposvárra a MATE Gyakorló Óvodába is személyesen mentem el, ahol megismerkedtem Nagyné Zsilovics

Tímea óvodavezetővel, teljesen feltöltődve jöttem el a beszélgetés után. Rengeteg segítséget kaptam, illetve lenyűgözött a munkásságuk.

5.2. Óvodakertek bemutatása

Három óvodának az óvoda kertjét szeretném bemutatni. Római jelekkel azonosítom be az óvodákat, amelyeket a kutatás során a továbbiakban így jelenítem meg:

- I. Orosztonyi Napköziotthonos Óvoda
- II. Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde
- III. Kaposvári Campus Gyakorló Óvoda.

I. Orosztonyi Napköziotthonos Óvoda

(Horváth Erika óvodavezető szóbeli és írásbeli közlése alapján.)

„A mi óvodánk, a mi portánk – termelő óvoda vagyunk” hangsúlyozza Horváth Erika óvodavezető

Az Óvoda egy többszörösen hátrányos helyzetű zalai településen működik, hátrányos helyzetű maga az óvoda is. Orosztony és Kerecseny településről 22 kisgyermek jár az óvodába jelenleg. A gyermekek között többen halmozottan hátrányos helyzetűnek számítanak, 2 félárva, 6 SNI-státusszal rendelkező és két fogyatékkal élő van köztük. Nevelésük, gondozásuk nagy odafigyelést, szakértelmet, elhivatottságot igényel. Fejlődésüket segítőleg alakították ki a gazdasági portájukat.

Teljesen önálló óvodai kertprogramot készített, majd indított el az óvoda. Már a kezdetektől fogva több környéki óvoda számára példaértékül szolgált az Óvodai palántázó, zöldség, fűszer és konyhakert néven működő gazdaságuk. Az óvoda hitvallása a környezettudatosabb életforma kialakítása érdekében a kertészkedéssel formálják a gyerekek szemléletét. Először a csoportszobában tálcákban vetettek, majd úgy jött az ötlet, hogy kint is kertészkedhetnének. A helyi önkormányzat segített, hogy nagyobb terület tudjanak birtokba venni kertészkedés céljából, a szomszédos település polgármestere Réti Alfréd nyújtott szakmai segítséget az elindulásban. A szomszédos Kerecsenyben sikeresen működött a Start munkaprogram, az ott szerzett gyakorlati és elméleti tudásukat megoszthatták az óvoda vezetőjével. Illetve magokkal és palántákkal segítették a kis óvodások munkáját. Gyönyörű fa elemekkel teli kertben

munkálkodhatnak a kis ügyes kertészpalánták. Tehát tevékenykedhettek a gyermekek tapasztalatszerzés céljából.

Melegházzal is rendelkeznek, de a kertjükben is 52 féle zöldséget, gyümölcsöt és fűszernövényt termesztene, ebből kifolyólag a kertészkedés mellett közösen hasznosítják, feldolgozzák, illetve elteszik télire a megtermelt zöldséget, gyümölcsöt. Az óvoda udvarán saját ötlet alapján megvalósuló „Óvodai palántázó, zöldség, fűszer, gyógynövény és konyhakert” zöldség, növény, gyógynövény, gyümölcs fajtái a következők felsorolás szerűen: káposzta – fehér káposzta – lila, karalábé, zeller gumós és száras, hagyma, póréhagyma, metélőhagyma, fokhagyma, sóska, cukorborsó, paprika, paradicsom – 3 fajta, dísztök, kukorica, szőlő – kétfajta, menta, kakukkfű, orvosi zsálya, kamilla, sárgarépa, cékla rucicola, eper, uborka, egres, áfonya, oregánó, saláta, jégсалáta, metélőpetrezselyem, kapor, lestyán, babér, citromfű, kömény, borsmenta, csalán, padlizsán, rozmaring, napraforgó, levendula, diófa, bazsalikom, szeder, málna, füge (1 - 4 ábra). Képek az Orosztonyi óvodakertről, Horváth Erika óvodavezető biztosította számomra:

1. ábra: Paprika plánta

(forrás: Horváth E.)

2. ábra: Kerti munka

(forrás: Horváth E.)

3. ábra: Virágoskert

(forrás: Horváth E.)

4. ábra: Kerti összkép

(forrás: Horváth E.)

Játékos módon, a közvetlen tapasztalatszerzés módszerével ismertették meg a gyermekeket a kertészkedéssel, a kertben folyó munkákkal és azok mozzanataival. Ezáltal a tudás által szereztek különféle ismereteket a gyermekek zöldségek és gyümölcsök fajtáiról azok éréséről. Igazi siker élményként könyvelhették el magukban az általuk ültetett és gondozott palántákról szüretelhették le a vitaminban gazdag zöldséget és gyümölcsöt. Ahhoz, hogy azokból szép és kiváló minőségű zöldségeket lehessen termesztani kiváló minőségű palánták szükségesek. Új magaságysokkal bővül folyamatosan a kert. Megismerik a gyermekek a munka jellegű tevékenységek által a kerti munkák folyamán végbemenő munkafolyamatokat. Bekapcsolódnak a mindennapos növényápolásba, gondozásba, betakarításba. A kert által végzett munka segítette a gyermekeket ahhoz a tudáshoz, hogy már a zöld levélről (termés nélkül) felismerik a legtöbb zöldséget, hiszen a magvetés kezdetétől, illetve a palánta ültetéstől folyamatosan figyelemmel kísérték a növények növekedését.

Kertben végzett játékos ismerkedés egyik módja, hogy a fűszerkertből metszett vagy lecsípett levél segítségével fűszer felismerési játékot játszunk, akár ujjacskák közti morzsolás útján is ismerkedhetnek a növények nevének megállapításával. Az óvoda vezető Horváth Erika elmondása szerint ők egy végtelenül egyszerű és szerény, hátrányos helyzetű településen vannak, ahol a gyermekeknek egy mentstár az óvoda. Itt megtalálják a testi, lelki szociális fejlődésükhöz a megfelelő „tápanyagot”. Ők szerény körülmények között teszik a dolgukat. Meglátása szerint egyszerűen felszerelt, régimódi óvodájuk van, de a mozgató rúgójuk, hogy a szívük teles- tele van szeretettel és a tenni akarás vágyuk óriási. Büszkeség számukra a kert, mert általa másokon is tudnak segíteni általa közvetett módon.

Rendelkeznek még:

- komposztálóval
- melegház (a palántáik egy része innen került ki, illetve a magocskákat ide helyezik el)
- rovarcsapdával
- csapadék és szélmérővel
- avarsarokkal a sünikéknek
- madáretetővel
- madáritatóval
- madárodúval.

A biztonságos kertimunka tevékenységéhez a gyermekek számára jó minőségű kerti szerszámokat szereztek be. Tavasszal rengeteg gyönyörű tulipán nyílik a kertjükben, később

más egyéb virág is kerül. Ugyanakkor a levenduláskertjükkel is dicsekedhetnek. A tujasor alatt az óvoda udvarán védett hóvirág és tözike található meg tavasszal.

Az év során a terméseikben bővelkedhetnek, természetesen nagy részét az óvodában együtt fogyasztják el. Azonban marad még annyi, hogy a családokat is tudják vele segíteni, amit nagyon jó néven vesznek. Az is fontos a számukra, hogy a szülők írásban hozzájárultak ahhoz, hogy a gyermekek képei közölhetőek legyenek.

A kis óvodai kertészek munkájának hamar híre ment a kicsiny Zalában, az első megkeresés a Hévízi Városi Televíziótól érkezett, és nagy szeretettel fogadták őket. Nagyon büszkék voltak, hiszen a híradóban óvodájuk alig 3 percét közel kétezer ember nézte meg ([https8](https://www.youtube.com/watch?v=8jKjKjKjKjK)).

A következő megkeresés a Nagykanizsai Városi Televíziótól érkezett, ahol bővebben bemutathatták a betakarítás folyamatát ([https9](https://www.youtube.com/watch?v=9jKjKjKjKjK)).

Legnagyobb dicsőségük, hogy közös munkájuk elismerését Tarpataki Tamás agrárpiacért felelős helyettes államtitkár úr is díjazta, hiszen óvodájuk elnyerte a Magyarország Legszebb Konyhakertje- országos díjat. Különdíjban is részesültek, hiszen ők nyerték el a Magyarország Legszebb Óvodai Konyhakertje díjat is. Nagyon büszkék az óvodai közösségükre, de legfőképp a gyermekekre! A díjátadó az OMÉK 2021. a Vadászati kiállítás kísérőrendezvényének keretében zajlott Budapesten. – fotók és információk a honlapjukon ([https10](https://www.youtube.com/watch?v=10jKjKjKjKjK)).

Szintén az óvoda sikere is egyben, hogy a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) döntése értelmében Horváth Erika óvodavezető lett 2021-ben Magyarország #Zöldség –Gyümölcs Hőse, aki képviselhette az országot a nemzetközi #FoodHero pályázaton, és részt vehetett az Európai Friss Csapat programjain.

Hihetetlen és csodálatra méltó munkát végez, ami valóban példaértékű lehet itthon és nemzetközi szinten is. A #Zöldség – Gyümölcs Hős olyan személy, aki érdekes, inspiráló történetével hozzájárul a zöldség - és gyümölcsfogyasztás népszerűsítéséhez. Példamutató, motiváló tevékenységével igyekszik minél több embernek megmutatni, hogy a gyümölcs – és zöldségfogyasztás nélkülözhetetlen eleme a helyes, tudatos táplálkozásnak, és elengedhetetlen része az egészség megőrzésének, a jó fizikai állapotnak. Az óvodában hetente háromszor fogyasztanak a gyerekek zöldséget és gyümölcsöt, folyamatosan azon dolgozik, hogy a hátrányos helyzetű településen a gyerekek lehetőség szerint minél több zöldséghez és gyümölchöz jussanak. Ennek okán az önkormányzattal közösen alakítják a falu Községi kertjét. Ami nagyon fontos, hiszen a WHO kimutatása szerint 400 g zöldség, gyümölcs bevétel helyett, még a 300 g-ot sem közelítjük a felmérések szerint. Erika elmondása szerint hiába faluról beszélünk, a kertek nagy részét nem művelik a tulajdonosok. Ugyanakkor a szülők is jó néven veszik a tevékenykedést, mert otthon is szívesen munkálkodnak a gyermekek. Ő is bízik

benne, hogy a gyermekkorban ért impulzusok elkísérnek bennünket és majd vissza köszönnek életünk során. Azt igyekeztek elérni, hogy a digitális világ felé elindult gyermeki képzeletet elirányítsák más irányba, és a természetben realizált megvalósításában teljesséjen ki. A mesék, mesélés által beágyazott tudást a valóságban megtapasztalják.

II. Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde

(Szekeresné Hodnik Boglárka óvodapedagógus szóbeli és írásbeli közlése alapján)

Az Óvoda a forgalomtól elzárt, nyugodt körülmények között található meg. A Dombóvári Szivárvány Óvoda székhelyintézmény, 6 csoportszobából áll. Az épület megfelelő komforttal és infrastruktúrával rendelkezik. A konyha tálaló, illetve melegítő konyhaként üzemel. Az óvoda jól felszerelt, rendelkezik a meghatározott nevelőmunkát segítő játékokkal és egyéb eszközökkel. Megtalálható itt a tanuszoda is.

A nevelőtestület 1997-ben részt vett a KKA támogatásával meghirdetett Környezeti nevelési program kidolgozásában és megvalósításában. 1999-ben az Egészségügyi Minisztérium támogatásával: Az egészségtudatosság megalapozása, 2000-ben a Környezetvédelmi Alap Célerőirányzat pályázat keretében a Jeles napok a környezet és természet védelmében elnevezésű program kidolgozására került sor. Az egészségtudatosság megalapozása programjára építkezve kidolgozták 2000-2001-ben az Egészséges életmódra nevelés programot a Tolna megyei Köznevelés-fejlesztés Közalapítvány támogatásával. 2006-ban pedig az óvodai nevelési programját mutatták be a Dombóváron megrendezett Egészségfejlesztés az óvodában című Dél-Dunántúli Regionális Konferencián.

2008-ban kezdték el a Zöld Óvoda programot kidolgozni, 2009-ben sikerült elnyerniük a Zöld Óvoda címet. Zöld Kapu környezetvédelmi programjuk 2010-ben Jó gyakorlatként publikált. Programjukat folyamatosan fejlesztették. 2012-ben kidolgozták a terepi tapasztalatszerzés módszertanát, nyílt napot rendeztek az óvoda innovatív nevelőmunkájának megismertetésére. 2012-ben sikerült másodszorra is elnyerni a Zöld Óvoda címet, harmadszorra pedig 2015-ben nyerték el. Minősített referencia intézmény címet 2015.08.27-én nyerte el az óvoda a mintaértékű ökoóvodai és környezetpedagógiai programjuk alapján. A 2016-os évben megkapta az intézmény az Örökös Zöld Óvoda címet, ezzel egyidőben pedig a Zöld óvoda Bázisintézményi megbízást is kaptak. A Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde, Dombóvári Szivárvány Óvoda intézményegységét a 2023-24-es nevelési évben újra Zöld Óvoda Bázisintézményi feladatok ellátásával bízta meg az Energiaügyi Minisztérium.

Többfunkciós kert van az óvodában, ahol egyszerre lehet kertészkedni, játszani és pihenni. A tagoltságában megjelenik a zöldségeskert, gyógynövénykert, díszkert, játszókert rész. A kialakításkor arra törekedtek az óvodában, hogy az tökéletesen alkalmas legyen a növényvilág sokféleségének bemutatására. Fontos, volt azonban az is, hogy folyamatosan tavasztól ősziig rügyezzenek, nyíljanak, teremjenek a növények. Megtalálhatóak legyenek abban a virágok, bokrok és fák. Ugyanakkor legyen lehetősége az óvoda gyermekeinek a növények ápolására, gondozására. A kert sokszínűsége alkalmat biztosít a gyerekeknek a folyamatos természeti változások megfigyelésére azonban még elegendő játszóhely is maradt a számukra.

Fontos volt, hogy a vidékre jellemző növények kerüljenek telepítésre, mert így a kert a környezetbe beleilleszkedett, illetve természetes hatást keltette. Bártfai Attila kertész-üzemmérnök, szaktanácsadó állította össze a Szivárvány Óvoda és Bölcsőde fajta összetételének helyszínrajzát, melyen megtalálhatóak az óvoda területén található dísznövények nem méretarányosan. Fák: hamisciprus, lucfenyő, ezüstfenyő, erdei fenyő, tiszafa, oszlopos tuja, juhar változatok, nyír, nyári orgona, szivarfa, aranyvessző, borostyán, fagyal, liliomfa, borostyánszőlő, tölgy, hársliliom és fűz változatok. Az intézmény előtti. A fák körül ölelik az Intézményt, mely árnyékot, tiszta levegőt, felkapaszkodásokra biztosít lehetőséget a gyermekek számára. A Szivárvány Óvoda udvarán egy úgynevezett „Bogárhotel” található (5.ábra), ami a sokféle hasznos feladatot ellátó állatnak, katicáknak, lepkéknek, pókoknak, méheknek és még számtalan apróságnak lakhelyet biztosító építmény. Faágakat, fahéncsokat, kartonpapírt és száraz növényeket különféle anyagokat használtunk fel az építkezés során. Azóta is várják a vendégeket, hogy a gyermekek megfigyelhessék a „ruházatukat”, szokásaikat.

Különböző edényekben vizet biztosítanak a repülő állatok számára (6.ábra). A madáretetők folyamatosan látják el a környéken lakó madarakat.

5. ábra: Bogárhotel

(forrás: saját)

6. ábra: Madáritató

(forrás: saját)

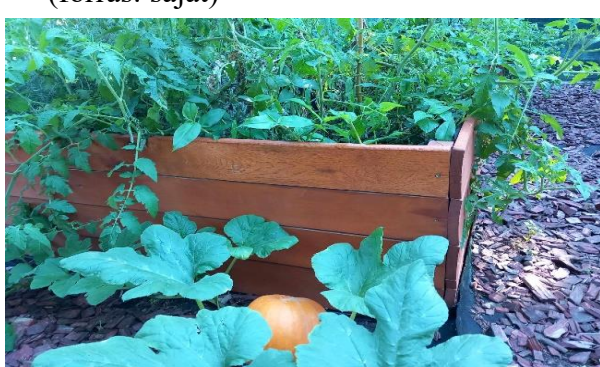
Az előkertben sok féle élő és egynyári virág található. A kert létrehozásában a Játékváralapítvány, illetve a szülők támogatása, munkája által jött létre, dolgozok folyamatos ápolásával van fenntartva. A Föld napja alkalmából tartják meg, az Egy gyerek egy palánta akciót. Amikor minden gyermek hoz magával akár a szomszédos kertészetből egy cserép virágpalántát és azt saját maguk ültetik el a pedagógusok segítségével. Majd locsolják rendszeresen, hogy a felelősségtudatuk kialakulhasson a gyermekeknek az élőlényekkel szemben.

Az óvoda 6 csoporttal működik, minden csoportnak a belső udvarban saját fa keretes magaságyása van, melyet maguk gondoznak. A kerteket 2023-ban újra kellett építeni, mert a környezeti hatásoknak köszönhetően az előzőek már elhasználódottak. A kertben található élő fűszer és gyógynövény is, mint például a citromfű, menta, rozmaring, levendula. Ugyanakkor tavasszal a gyermekek veteményeznek, illetve palántát ültetnek az óvodapedagógusok segítségével. Saját méretüknek megfelelő eszközöket használnak a munkatevékenység során. A palántákat a csoportszobában nevelik magról vagy a szülők hozzák otthonról, a kertészetből. A gyermekek nagy szeretettel, szorgalmasan ültetik el a palántákat, illetve szórják el az előre eltervezett magokat. Az ősszel eldugott hagymák tavaszra már kihajtanak. Előszeretettel fogyasztják a szendvicsek mellé pl. a zöldhagymát. Egyéb növények a kertben: paprika, paradicsom, uborka, spenót, sóska, saláta, cukorborsó, tök, eper.

Folyamatosan gondozzák a kertet, gyomlálják, öntözik, figyelik a változásokat (7.-8.ábra).

7. ábra: Zöldségkert

(forrás: saját)

8. ábra: Öntözés

(forrás: saját)

A megtermelt zöldséget maguk fogyasztják el az óvodában. A szülőknek folyamatosan mutatják, ha egy újabb termés jelenik meg, illetve érik be. Mindennap van okuk a természet újabb arculatára rácsodálkozni. A mentalevéllal ízesített limonádénak, illetve a levendula szörpnek is nagy sikere van a gyermekek körében. Tartósításra nem kerül sor, mert a kert által

termelt termékek helyben fogyasztás során elfogynak. Saját komposztálóval rendelkezik az óvoda, amelyre a gyermekek előszeretettel hordják a faágakat, leveleket, gyomokat, a növényi maradványokat, az elszáradt virágokat. Tudják, hogy a kert termékenységehez hozzá járul a humuszban gazdag talaj előállítása. A csapadékot is saját tárolóban fogják fel, mellyel tudnak öntözni.

A 6 magasságyást körülölelő fakeretes ülőkének alkalmazható kerítés lehetővé teszi, hogy a gyermekek onnét is szemlélődjenek, illetve mondókázzanak, verseket, énekeket ismerjenek meg amit a környezet ihlet meg. Fontos, hogy megismerjék a gyermekek a természeti környezetüket, általa pedig az évszakokat, növények és állatok élőhelyét, az élettelen természeti környezetet a terméseket, kőzeteket, a levegő és a víz fontosságát. A környezetvédelmi jelentőségét is fontos megismertetni a környezetvédelmi jeles napok megismertetése által, játékos formában.

Saját komposztálóval rendelkezik az óvoda, amelyre a gyermekek előszeretettel hordják a faágakat, leveleket, gyomokat, a növényi maradványokat, az elszáradt virágokat. Tudják, hogy a kert termékenységehez hozzá járul a humuszban gazdag talaj előállítása. A csapadékot is saját tárolóban fogják fel, mellyel tudnak öntözni.

A pedagógusok célja felhívni a figyelmet a környezettudatos vásárlásra, a saját magunk megtermelt élelmiszer előállításának fontosságára. A szelektív hulladékgyűjtés, a hulladékok újra- hasznosításának újra használatának lehetőségeivel megismertetni a gyermekeket, például játékok készítésének formájában, kézműveskedés során, hogy mindezek által az ökológiai lábnyomunkat csökkenteni tudjuk. A növényekben gazdag környezet, a madárbarát udvar, minden csoportban élősarok berendezése segíti a kisgyermeket abban, hogy a környezetvédő életmód természetessége beépülhessen az óvodai mindennapokba, illetve majd felnőve saját életükbe is beépüljön. Egyéb tevékenysége az óvodának, hogy elemgyűjtést és használt sütőolaj gyűjtést folytatnak az egész nevelési év során.

A Zöld Jeles Napok színes programjai által és a rendszeres programok a szülőkkel, Zöld faliújság fenntartásának fontosságát szem előtt tartva tervezik meg az óvodapedagógusok a napi tevékenységeket, a tevékenykedés során jön rá a gyermek az összefüggésekre, közben kialakul a szép környezet iránti igényük és környezetvédő magatartásuk is. Ugyanakkor a Zöld szervezetekkel, szakemberekkel és az Öko – óvodákkal, iskolákkal való együttműködést is fontosnak tartják. Jó gyakorlatok teljesítése során más óvodákkal is megismertetik a környezettudatos módszertanukat. Az SNI gyermekek fejlesztésében is fontos terület a környezet, hiszen ott sok információval ismerkedhetnek meg.

A négy elem módszertan, a Fiúról Apára program működik az óvodában. A program által a 4-7 éves gyermekek fejleszthetik a környezettudatosságukat. Megismerkedhetnek az Univerzummal, a 4 elem kapcsolataival, a Föld komplexitásával, forgásával, földi rendszerekkel, domborzattal, élővilággal, a zöld jövő fontosságával. A programhoz számos munkalap, színező, szemléltetőeszköz és munkafüzet is tartozik. A gyerekek kedvence egy bolygós memóriajáték, és a 4 elem kártyajáték a kedves figurákkal: Tűz Tibi, Víz Vili, Levegő Lajos és Föld Feri. Ők segítenek az ismeretek elsajátításában.

A Fiúról Apára Környezetvédelmi Négy elem módszertant két éve alkalmazzák az óvodában. A program célja a környezetvédelmi szemléletváltás már kisgyermekkorban, amit a gyermek nyelvére lefordított naprakész információk átadásával ér el.

2023-ban jelentkeztek a Zöld Ór Környezetvédelmi Programba. 2024-ben részt vettek a Klímanócskák Pedagógus Továbbképzési Programon is. Igyekeznek folyamatosan fejleszteni tudásukat, általa pedig a gyermekek ismereteit a környezeti nevelés terén. Beszámoltam a MATE Gyakorló Óvodában látott élményekről és a giliszta komposztáló ládáról, elhatározták ők is felkeresik az intézményt a jó gyakorlatukat megismerni.

III. Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Gyakorló Óvoda bemutatása

(Nagyné Zsilovics Tímea óvodavezető szóbeli és írásbeli közlése alapján)

Az Intézmény Kaposvár város egyik nagy forgalmú, négysávos útja mellett található, mégis zöldövezeti környezetben a Füredi utcában található, a lakóházak között. Az óvodába nem csak a Kaposvári gyerekek járnak, hanem a környező településekről is hozzák a gyermekeket. Az Intézmény 1950-től működik óvodaként, azonban az óvodapedagógus hallgatókat 1999-től fogadják képzőhelyként. Az óvoda 6 csoportos óvodaként végzi a nevelői munkát.

A Kaposvári Egyetem 2020-ban vásárolta meg a szomszédos területen levő ingatlant, azóta foglalkoznak kertészkedéssel. A föld megművelésében segítséget nyújtott az egyetem, saját traktorjával szárazúzozta, majd szántotta meg a területet. Aztán a Bőszénfai szarvasfarm dolgozói vettek részt a magaságyások létrehozásában. Az élményporta 400 m² kerttel rendelkezik, mind a hat csoportnak 2 ágyása van a termesztéshez. Csoportonként egy téglalap és egy négyzet alakzatú fából készített magaságyásban folytatnak kertész tevékenységet a gyermekek. A magaságyásos termesztés azért jó, mert körbejárható, intenzívebb a termelés, kényelmes, egy időben több gyermek is jelen lehet. Minden ágyásra fel van festve a csoport jele, így könnyebb a gyermekeknek felismerni a saját kertjüket. A kertben paradicsomot, paprikát, uborkát, salátát, hagymát, retket, krumplit, spenótot, sósót, céklát, cukorborsót, epret, ribizlit, cukkinit és egyéb tökféléket termesztenek az óvónők irányítása mellett a gyermekek (9-10. ábra).

9. ábra: Őszi terménymustra

(forrás: Nagyné Zsilovics T.)

10. ábra: Terménymustra

(forrás: Nagyné Zsilovics T.)

Korcs csoportonként viszik ki a gyermekeket az óvónők a kertbe, hogy az élettani sajátosságaiknak megfelelően differenciáltan végezzék a tevékenységeket. Az óvónők készítettek egy aktuális kerti munkákat ábrázoló évszaktáblát, a táblán láthatóak a hónapokra

levetített különböző munkafolyamatok. A gyermekek számára is jól érthető szimbólumok jelzik az egymást következő tevékenység formákat. Élményporta címszó alatt dokumentálják az óvodapedagógusok a tevékenységeket.

Az általuk megtermelt zöldségek nagy részét nyersen fogyasztják, azonban az óvoda saját konyhával is rendelkezik, ahol lehetőség nyílik a termések feldolgozására. A gyermekek szívesebben fogyasztják a saját maguk termelt növényekből készített ételleket. Az ételek ízletesebbé tételéhez hozzájárulnak a termesztett fűszernövények, amit a fűszerkertből tudnak gyűjteni. (pl. bazsalikom, oregánó, tárkony). A kerti hulladékok válogatásra kerülnek, ami az állatok etetésére alkalmas azt, nekik adják. Azonban ami nem szükséges azt a komposztálóra teszik, három komposztáló található a kertben, ami fából készült.

A locsolást csepegtető öntözéssel tudják megoldani, aminek a kiépítését pályázat segítségével tudták megvalósítani. Az eső vizet pedig egy hordóban gyűjtik össze. A virágláda hernyó üde színfoltja a kertnek, minden csoport a föld napján beülteti virágokkal. Teljes pompájában szemet gyönyörködtető látványt biztosít a kertbe látogatóknak. Összegyűjtik a virágmagokat is, hogy szemléltessék a növényvilág körforgását. Ugyanakkor ültetnek olyan virágokat is, amelyek ehetőek, pl. sarkantyúka, ez a lehetőség mindig megörvendezteti a gyermekeket. Dísztőelem még a sziklakert is, ahol a pozsgás, illetve az évelő növényekkel találkozhatnak az óvodások. Ez a csodás színtér fogadja az élményportára érkezőket.

Az élményportán haszonállat tartására nyílt lehetőség, ketreces állattartás alatt meglátogathatják a gyermekek a nyulakat, illetve a tyúkokat. Az állatok gondozásában aktívan részt vesznek a gyermekek. Az általuk termesztett zöldségfélékkel, illetve általuk szedett gyomokkal etetik az állatokat. Gabonafélét is kapnak az állatok, amit külön tárolóban tartanak. Ha télen elfogyna az eleség a szülők a gyermekekkel együtt hoznak zöldséget az állatok számára. Megfigyelhetik az állatok külső tulajdonságait, szokásait, illetve a felelős állattartásra ösztönzhetőek a gyermekek. A tojások megtalálása hatalmas élmény a gyermekek számára. Tanúi lehettek már kisnyulak születésének, illetve kiscsibék kikelésének. Ha valamelyik kisállat orvosi segítségre szorul, akkor a közeli állatorvoshoz elkísérhetik a kis beteget. Rovarhoteleket készítettek az óvodapedagógusok óvodásaikkal, illetve madárodúkat, madáritatókat helyeztek el, így a rovarokat és a madarakat is tanulmányozhatják a gyermekek.

Ritka különlegesség a gilisztakomposztáló. A speciális tárolóban a földgiliszták néhány hónap leforgása alatt kiváló minőségű organikus trágyát készítenek a konyhai szerves hulladékból. A gilisztakomposzt természetes anyagokat tartalmaz, amely tápanyagot biztosít a növények növekedéséhez. Ugyanakkor nincs benne az emberekre veszélyt jelenthető kórokozó.

A komposzt érése során keletkező giliszta tea (11-12. ábra) is elősegíti a növények fejlődését, mindig az a csoport használja fel, aki az aktuális héten felelős a giliszták etetéséért.

Élményportának része egy kis díszítő is, amely lehetővé teszi a vizes élővilág megismerését. Lehetőség nyílik a gyermekek számára a vízinövények, halak, kételtűek megfigyelésére. A lepkék és a pillangók megjelennek a fűszerkert csalogató illatára, így azok is szemügyre vehetővé válnak. A Bálint Gazda 100 programnak köszönhetően kaptak egy fát, amit ünnepélyesen elültettek az óvodában. Céljuk a lehullott leveleket talajtakaróként tudják hasznosítani majd. A képeket Nagyné Zsilovics Tímea óvodavezető bocsátotta rendelkezésemre.

11. ábra: Nézzük a gilisztadobozt

(forrás: Nagyné Zsilovics T.)

12. ábra: Gilisztatea

(forrás: Nagyné Zsilovics T.)

Szakmai sikereik, eredményeik:

- Zöld Óvoda cím: 2019-ben és 2021-ben.
- Magyarország legszebb konyhakertje: 2020-ban és 2022-ben
- 2023-tól Bázis Intézményi címet kaptak az Oktatási Hivataltól.
- Mentor óvodakert pályázatot is megnyerték, amelyre nagyon büszkék, mert országosan csak 8 ilyen óvoda van csak. A kerti munka végzéséhez 950 000 forintért válogathattak, vásárolhattak különböző eszközöket.
- Madárbarát Óvoda, illetve háromszor Állatbarát Óvoda címet is kaptak. Csatlakoztak az Iskolakertekért Alapítványhoz is.

6. Következtetések, javaslatok

A kutatásom kezdetekor felvetett kérdésekre, úgy gondolom választ kaptam az óvodapedagógusok, szülők által kapott feleletekből, illetve a szakirodalom feldolgozásának segítségével.

- **Az óvodakert létrehozása kihat-e az óvodáskorú gyermekek egészségére, táplálkozására?**

Az óvodakert létrehozása, gondozása befolyásoló tényező a gyermekek egészséges táplálkozásának alakításában. Labancz Gyöngyi (1998) írása nyomán is megmutatkozik a kert jótékony hatása, kihat a vitamin források bevitelének természetes bejuttatásának lehetőségére a szervezetbe. Ugyanakkor a példamutatás is fontos szerepet játszik nevelő, szülő és társak egymásra hatnak. A gyermekek keze által termelt termések fogyasztása segítséget nyújt a táplálkozási forma kialakításában, nem az egyoldalú étkezés lesz irányadó. A húsok, az édesség bevitel mellett az egészséges, vitamin forrás kap helyet, ez élethosszig tartó jelentőséggel bír. Általa növekszik az élettartamunk ideje, minősége.

„Az óvodakertben zajló beszélgetések elősegítették a környezeti nevelés tudományának elsajátítását. Kedvelik az eheto viragokat például a sarkantyúkat, kezdetben csak kevesebb, majd egyre több gyermek is megkóstolta a növényt. Saját konyhánk van, felhasználásra kerülnek a megtermelt növények. A konyhára szállítás is ünnep a gyermekek számára, visznek céklát, krumplit, zellert, sárgarépát, salátát, cukorborsót, amit maguk pirkálnak ki. Nagyon szívesen fogyasztják a rántott cukkinit. Tudják az egészségük szempontjából fontos a zöldség, szívesen fogyasztják. Kísérletet tettünk, vett és saját paradicsomot tettünk eléjük, természetesen nem mondtuk el honnét származnak a termések az általuk termesztett portéka elfogyott, de a vásárolt nem” (Nagyné Zsilovics Tímea, MATE Gyakorló Óvoda vezető).

„Eleinte otthon sosem ette meg a paradicsomot, a zöldborsót, a sóska pedig egyáltalán nem. Mikor mondta az óvodavezető, hogy a fiam mennyire szereti a koktélpáradicsomot, nem hittem el. Aztán ette a cukorborsót nyersen, és a kedvence lett a sóska. Ez örömmel tölt el, és otthon mindig azt mondja, hogy olyan legyen a borsófőzelék, mint az oviban, mert ő azt szereti” (szülő).

- **Kihat -e a kognitív- társas kapcsolatokra a közösen végzett tevékenykedés, illetve szülő-gyermek interakciót befolyásolja-e?**

A közösen végzett tevékenység kihatott a társas kapcsolatok alakítására. A kitűzött cél elérése például az óvodakert létrehozása, Zöld Óvoda cím, a Gyümölcs Nagykövet cím elnyerése segítette a kapcsolat építést. A pedagógus-szülő, pedagógus-gyermek, szülő-gyermek közti kapcsolatot formálta, vagyis a kert közelebb hozza a közösséget, közösség formáló ereje van. A rohanó világunkban amikor szülő- gyermek kommunikációja lerövidül a napi rutin beszélgetésekre, lehetőség adódik egy újabb csatorna kinyitására a kommunikáció terén, a beszéd- munkálkodás együtthatói által. A kognitív élmények melléknévként használt szókapcsolatban a megismerésen alapuló élmények feldolgozása, segíti a szülő-gyermek közötti interakciót. Egymásra ható kölcsönhatásként jelennek meg az észlelt természetben létrejövő változások, gondolkodási folyamatot indítanak el a kommunikáció során minden résztvevőnél. A gyermek szívesen számol be arról, mikor melyik növény, mekkorára nőtt, esetleg jelent -e meg rajta termés.

„Büszkék vagyunk, hiszen kialakítottunk az óvodakerttel párhuzamosan a településen egy közösségi kertet, közvetlenül az óvodakert szomszédságában. Ennek kialakítása tudatos volt, hiszen ezzel azt akartuk elérni, hogy egy-egy nagyobb zöldég szüret, vagy akár kerti munkák alkalmával a szülők is bevonódjanak a közösségi kerti munkába. Így gyakorlatilag együtt valósul meg a szülő és gyermek közös kerti munkája, a mi irányításunkkal. Nyári leállás alatt beosztás készül például arra vonatkozóan, ki, kik mennek öntözni, gyomlálni, kapálni mind az óvoda, mind a közösségi kertbe. Örömmel mondom, a nyár végi kerti szüret alkalmával „lecsó” partit szervezünk a beérett zöldségek szedéséből” (Horváth Erika, Orosztonyi Óvoda, óvodavezető).

A gyermekek „hazaviszi” az óvodában átélt élményeiket, a Fiúró! Apára program. A gyermek elmeséli az óvodai tevékenységeket, bemutatja az adott témához kapcsolódó munkalapot, színezőt stb. így otthon is folytatódik az interakció” (Szekeresné Hodnik Boglárka, Dombóvári Szivárvány Óvoda óvodapedagógus)

- **Korunk problémáira, mint a mozgás szegény életmód, a túlzott képernyő használat megoldás nyújt-e a munkatevékenység?**

A munkatevékenység mozgással jár, amely alapvetően befolyásolja a mozgásszegény életmódot, arra ösztönzi a gyermeket „mozogj,” eltudod vinni a komposztálóhoz az összegyűjtött gyomokat? Az óvónő által indított tevékenységek sorozatos mozgásra sarkalják a gyermekeket, átmozgat minden testrészt a feladat elvégzéséhez szükséges mozdulatsor. Amint

a gyermek pozitív ösztönzést észlel ő maga is ezt az érzést szeretné átadni, persze nála ez nem tudatos. A gondolatom megerősítésében szerepet játszik a szülők által adott válasz, miszerint a gyermekek többsége kimotozható a technikai eszközök vonzása alól, ha közösen tevékenykednek a kertben. Illetve a hasznos időtöltés, a minőségi együtt töltött idő száma növekszik.

Néhány válasz a szülőknek feltett kérdésre: Otthon folytatnak kertész tevékenységet? Ha igen, akkor gyermeke szívesebben választja azt, mint a technikai eszközöket?

„Igen rendszeresen. Sokkal szívesebben van a kertben.”

„Igen, van egy kis kertünk és minden gyerek”

„Szeret és szívesen is segítenek. Csak este telefonozhatnak, de csak keveset.,,

„Igen, folytatunk és szívesen választja”.

- **Az óvodakertben a külsővilág tevékeny megismerésén kívül milyen nevelési szintek jelenhetnek meg?**

Az óvodakert valóban a csodák helye, ahol megtalálható a nevelés minden színtere. A pedagógusok is megerősítették a gondolatomat, jelen van a nevelés minden színtere, amit az óvodai nevelés alapprogramja megfogalmaz: a rajzolás, mintázás, kézimunka, az ének- zene, dalos játékok, a vers, mese, kommunikációs játékok, a mozgás, a külső világ tevékeny megismerése, matematika. Több érzékszervre is kihat a sok oldalú tevékenység forma, amelynek személyiség formáló hatása is van. Kedvező helyszín a tanulási folyamatok játékos formában való elsajátításához. A gyermekek szívesen énekelnek, verselnek adott dalt, verset, ha azt természetben megfigyelt, észlelt, tapasztalt eseményekhez tudják párosítani. Következtetés az óvodás a környezetét akkor érti meg, ha saját maga tapasztalatai az irányadók. Az életkorának megfelelő módon tevékenykedtetjük, ösztönözzük cselekvésre (Doba, 2018).

„Tulajdonképpen az óvodai élet tevékenységformái: Rajzolás, mintázás, kézimunka, a külső világ tevékeny megismerése, az ének, zene, dalos játékok, a vers, mese, kommunikációs játékok, a mozgás, a munkajellegű tevékenységek mind-mind megvalósíthatóak az óvodakertben” (Szekeresné Hodnik Boglárka, Dombóvári Szivárvány Óvoda, óvodapedagógus).

„Jelen vannak a jeles napok, a hagyományőrzés.

- október 4. állatok világnapja Saját tyúk, illetve nyúl állomány meglátogatása
- március 10. Beporzók napja csoport szinten, rovarhotel készítése, látogatása. A méhlegelő fontossága.

- március 22. Víz világnapja, meglátogatják a saját halastavat
- április 22. Föld napján 6 helyszínen játékos feladat
- május 10. Madarak fák napja madáretetők készítése, madarak etetése folyamatosan”
(Nagyné Zsilovics Tímea, MATE Gyakorló Óvoda, óvodavezető).

• **A kert befolyásolja a környezettudatosságot?**

A kutatásom során megfigyelhető volt a pedagógusok alapvetően erősítik a gyermekekben a környezettudatos, felelősségteljes gondolkodás megalapozását a Földünk védelme érdekében. Érttem ezalatt a saját maguk megtermelt javak fogyasztásának ösztönzését, a természetvédelem fontosságát, szelektív hulladékgyűjtés, illetve környezetvédő életmód kialakítására való nevelés az elsődlegességét. A szülők többsége is már törekszik arra minél előbb szóba hozza vagy példát mutasson a megfelelő szociálizáció elősegítse a környezettudatos magatartás alapjait. A Zöld Óvodákban nagyobb hangsúlyt fektetnek a környezetvédelemre.

„A pedagógusok célja felhívni a figyelmet a környezettudatos vásárlásra, a saját magunk megtermelt élelmiszer előállításának fontosságára. A szelektív hulladékgyűjtés, a hulladékok újra- hasznosításának újra használatának lehetőségeivel megismertetni a gyermekeket, például játékok készítésének formájában, kézműves foglalkozások során, hogy mindezek által az ökológiai lábnyomunkat csökkenteni tudjuk. A növényekben gazdag környezet, a madárbarát udvar, minden csoportban élősarok berendezése segíti a kisgyermeket abban, hogy a környezetvédő életmód természetessége beépülhessen az óvodai mindennapokba, illetve majd felnőve saját életterükbe is beépüljön. Egyéb tevékenysége az óvodának, hogy elemgyűjtést és használt sütőolaj gyűjtést folytatnak az egész nevelési év során” (Szekeresné Hodnik Boglárka, Dombóvári Szivárvány óvoda, óvodapedagógus).

A feltételezéseim feldolgozása kutatásom alapján:

1. Az óvodakert lehetőséget ad a minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények több szempontú felidézésére, azok feldolgozására saját fejlődési tempójuknak megfelelően.

Valóban lehetőség van az óvodakertben a több érzékszervvel való tapasztalásra, teljesül a látás, hallás, ízlelés, szaglás és tapintással való érzékelés. Hiszen szemükkel végig kísérik a növények fejlődését, maguk ismerhetik meg a megtermelt termények ízét, illatát, kezükkel megtapintják a különböző felületeket. A pedagógusok fényképek által rögzítik a tapasztalatszerzés rögzös útjait, amit a facebook csoportban közzé tesznek. „Nincs jobb, mint a saját magunk által termelt vetemény begyűjtése és elfogyasztása. Ráadásul, hogy ezeket a falatkészítés során saját maguk dolgozzák fel ez plusz alkalmat ad a képességfejlesztésre. A több érzékszervvel való megtapasztalás maradandóbb élményt nyújt, sokoldalúbb megismerést eredményez” (Horváth Erika, óvodavezető).

2. Erősíti az önálló gondolkodást, ami majd a későbbi életükben felelős életvitelre sarkallja a gyermekeket.

A felelős életvitelre az sarkallja a gyermeket, ha maga óvja, védi a növényzetet, amíg az erősödik, növekszik. A termések megjelenése ösztönzővé teszi a gyerekeket kötelezettségvállalásra. A felelős életvitel kialakulásának tényét nem tudom alátámasztani, bizonyíték szerzésre csak felnőtt korukban lesz lehetőség.

3. Az életszerű környezeti nevelés segít az elkerülhetetlen értékkonfliktusok, életvezetési problémák megoldásának megtalálásában.

Az életszerű értékkonfliktusok kezelésének jó úton haladására példa volt a paradicsom ízlelésénél azt fogyasztották szívesebben, amit maguk termeltek tehát. Tehát megtanulják mi értékesebb az ő életükben. „Kísérletet tettünk, vett és saját paradicsomot tettünk eléjük, természetesen nem mondtuk el honnét származnak a termések az általuk termesztett portéka elfogyott, de a vásárolt nem” (Nagyné Zsilovics Tímea, óvodavezető).

4. Rendelkeznek otthonról hozott természetismereti értékekkel a gyermekek.

Nem minden gyermek rendelkezik a természettel kapcsolatos, otthonról hozott ismeretekkel. Ezt a megállapítást az óvodapedagógusok is megerősítették. Véleményük szerint a családban az elsődleges szocializáció során alatt nem alakultak ki a természettel kapcsolatos attitűdök, ezért ebben a nevelési folyamatban nagyon fontos szerepük van az óvodapedagógusoknak. „Vigyázzunk mindenre. Mi sajnós az apukájával nem végeztünk sok iskolát csak egyet, de tudjuk mire kell figyelni” (szülő).

5. A gyermekek a technikai eszközöket választják a természetben töltött idő helyett.

Sajnos azt nem mondhatom el a gyermekek a teljes mértékben a kerti tevékenységet választják a technikai eszközök (telefon, TV) helyett. Azonban azt elkell fogadni valamilyen mértékben teret kell engedni a technikai eszközök megismeréséhez, hiszen rohamosan fejlődő világunkban egyre jobban előtérbe törekszik a jelenség. Azonban az egyensúly megteremtésére kell törekedni. „Igen, van egy kis kertünk és minden gyerek szeret és szívesen is segítenek. Csak este telefonozhatnak, de csak keveset” (szülő).

Javaslatként azt említeném meg a szülők jelezték több óvodakerti tevékenység, eseménynél vennének részt szívesen.

7. Összefoglalás

A bevezető részben saját, illetve szakirodalomból kiemelt gondolatokkal szeretném kifejtetni a téma választásom indokát. Legfőbb oka a választásnak a szívemhez közel áll a terület, amit szeretnék kutatni. Ugyanakkor be kell ismerjem széles tárgykörű, a tematikák pontosabb kidolgozása sokkal nagyobb terjedelmet kívánnának, mint a szakdolgozat oldal száma biztosít. Ezért igyekeztem a lényegesebb elemek megjelenítésére törekedni. Probléma felvetéssel és hipotézisek felállításával igyekszem elindítani kutatásom gondolat menetét.

Majd azt a követő nagyobb részben szakirodalmak áttekintésének segítségével igyekeztem kidolgozni a témát. A második nagy fejezetben az óvodakert és az egészség közötti kapcsolatot szeretném kifejtetni. Elindító gondolat a Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde pedagógiai programja, által bemutatni mi a feladata az óvodának az egészséges életmódra nevelésben. Azután szeretném kiemelni a gyermekek egészséges táplálkozásának fontosságát, táblázatban jelölve a családok zöldség-gyümölcs fogyasztásának statisztikáját 2010-2020 évre levetítve. Amikor kitérek az óvodakertek hatásai az egészségre részhez szeretném szemléltetni miért központi feladat a gyermekek számára a minél több saját termesztésű zöldség fogyasztása.

A harmadik nagy fejezetben az óvoda kialakulását, illetve az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának külső világ tevékeny megismertetésének környezetineveléshez fűződő főbb kormányrendeleteit szeretném kiemelni. Onnét áttérek a Zöld óvodák főbb sajátosságaira, hiszen az általam bemutatott óvodák közül kettő elnyerte a Zöld Óvoda megtisztelő címet. Ugyanakkor azért is fontosnak éreztem megemlíteni, mert a programban részt vevő óvodák hangsúlyosabban óvják a környezetet, ami segíti a jövőben is a Földön az emberek kertészeti tevékenységet tudjanak folytatni. Ha kert akkor óvodakert, amiben nem csak kerti munkatevékenységeket tudnak a gyermekek végezni. Hanem a felnövekvő generáció nevelési színtere is lehet, ahol megjelennek az óvodapedagógusok lelkes munkája által a különböző tevékenységi formák.

A negyedik nagy fejezet elején a szépérzék fejlesztésének lehetőségét emelem ki, amely a kert által valósulhat meg. Végül maga kert létrehozása következik, technikai háttere a magaságáslétrehozásának. A létrehozott kert gondozási, ápolási feladataira szeretnék áttérni. Ha nincs terület kertészkedéshez, akkor is tevékenykedhetünk a kertészkedés kert nélkül fejezet cím alatt leírtak szerint.

Az ötödik fejezetet a kutatásom módszerének leírásával kezdem. Aztán a legkedvesebb rész következik, ami már a terepen folyik, hiszen ellátogattam két óvodakertbe, illetve egy óvodával telefonon és videók által ismerkedtem meg.

A hatodik rész a kutatásom következtetése, ahol figyelembe veszem a pedagógusok, a szülők, szakirodalom által felkutatott válaszokat. Majd a kutatási kérdéseimre reflektálva, válaszok kiemelésével megerősítem a következtetésemet. Legvégül javaslatot teszek az interjúk által levont tanulságokat átgondolva.

A hetedik részhez érkezve röviden leírom a szakdolgozatom tartalmát. Nyolcadik fejezet köszönetnyilvánítás. Kilencedik fejezet a szakirodalom jegyzéke. Tizedik rész a melléklet, ahová helyeztem az interjú kérdéseket és feleleteket, ugyanis sok helyet foglaltak volna a dolgozatban.

Záró gondolatként szeretném leírni számomra szívügyé vált az óvodakert. Jelenleg egy faluban dolgozom pedagógiai asszisztensként, ahol nincs óvodakert. Azonban igyekeztem belecsempészni az óvoda életébe a növényeket. Luca napján búzát vetettünk, hagymát hajtottunk, tavaszi virághagymákat ültettünk. A szülőkkal való beszélgetések alkalmával többször szóba került jó lenne, ha lenne óvodakert. Kitűztem célul az óvodakert létrehozását. Mindenesetre elmondható, lehet X, Y, Z, alfa generáció mindenkinek az életében megjelenik a környezet, a kert valamilyen formában, valamilyen kötődéssel. Felnőtt korban vissza tekintve jó emlékek térnek vissza az emberekben az óvodai külső világ tevékeny megismerése által. Gyódi Anna a MATE Kaposvári Campus könyvtárosának, egyik ilyen emléke az volt, amikor vöröshagymát hajtottak figyelve azt melyik malackának, bújik ki a farkincája az óvodában (13. ábra). Ezt újként én is elkészítettem az óvodai csoportunkban, a gyermekek és a szülők napról-napra kísérték figyelemmel a végbemenő változást. Sőt volt olyan család, akik otthonukban is elvitték az ötletet és elmesélték kié lett az első.

13. ábra: Újévi hagyma malacok

(forrás: saját)

Összeségében az interjúkat is figyelembe véve a kert pozitív érzést vált ki az emberekből, lélek és szemlélet ápoló hatásával. Hiszen az óvodakert a csodák helye

8. Köszönet nyilvánítás

Dolgozatom záró gondolatai után, szeretném megragadni az alkalmat arra, hogy hálámat fejezzem ki mindazoknak, akik szakdolgozatom elkészítésében segítettek és támogattak. Köszönetet mondok Dávid János konzulensemnek és Gyódi Anna könyvtárosnak, Horváth Erika óvodavezetőnek, Nagyné Zsilovics Tímea óvodavezetőnek, Szekeresné Hodnik Boglárka óvodapedagógusnak a segítségért, mellyel előre mozdították a kutatási és írási folyamatomat, készséges hozzáállásuk hozzájárult a diplomamunkám elkészítéséhez. Köszönöm!

Végül de nem utolsó sorban köszönöm családomnak, férjemnek, gyermekemnek, anyósomnak, Szalai Eszter barátnőmnek a támogató hozzáállást. Mindvégig mellettem álltak, támaszt nyújtottak, dolgozatom elkészítése alatt megértést tanúsítottak felém, és igyekeztek nyugodt környezetet biztosítani munkám elkészítéséhez. Köszönöm nekik!

9. Szakirodalom jegyzék

1. Acsai G. – Hegedűs A. – Vízy I. (1990): Környezeti nevelés az óvodában. Budapest: Aqua Kiadó és Nyomda
2. Béres A. – Csiffáry N. – Gadácsi R. – Laczkó B. – Márton Zs. (2017): A komposzt is érték! Budapest: Adu-Press Kft.
3. Bihariné Krekó I., Kanczler Gy., Surányiné Palkó E., Bihari D., Ács I., Bárányiné Tóth Cs., Bolla Zné., Kalmárné Kiss B., Kovács M., Molnárné Kiss A., Németh Z. Fné., Pekár Z., Radványi Lné., (2016): Zöld óvoda leszünk! -módszertani segédanyag és útmutató Zöld Óvoda címpályázatra készülő óvodapedagógusoknak. (p.32-35) Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
4. Bilibok P. – Sebestyén I. – Zibolen E. (1984): Első óvodáink életéből. Budapest: Tankönyvkiadó
5. Csillag Zs. (1995): Kert a környezeti nevelés szolgálatában. Budapest: Pedagógiai Szolgáltató központ
6. Doba L. (2018): Fenntarthatóság és a 3-12 évesek fenntarthatóságra nevelése. Kaposvár: Kaposvári Egyetem
7. Dowding, Ch. - Hafferty, S. (2020): Ásásmentes biokert. Budapest: Ventus Commerce Kiadó
8. Fassmann, N. – Kratz, M. (2021): Kertészkedés kert nélkül. Budapest: Cser Kiadó
9. Forrai K. (2017): Ének az óvodában. (p. 5) Budapest: Móra Könyvkiadó
10. Földesi N. (2019): Napsugár Pedagógiai Program. Letöltés dátuma: 2024. 02. 02.
forrás:
http://www.szivarvanyovidvar.hu/doksi_hirek/553_157_uj_pedagogiai_program.pdf
11. Hegedűs A. (1977): Gyermek és ifjúság irodalom. Budapest: Tankönyvkiadó
12. Horváth A. – Illés É. – Susovits K. – Szilfai N. (2019): Gyermek Tápláltsági Állapot Vizsgálat; Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet, Budapest; Letöltés dátuma: 2024.03.16.
forrás: https://ogyei.gov.hu/dynamic/cosi2019_kutatasi_jelentes_v3.pdf
13. Horváth Gy. – Lengyel J. (1994): Tanuljunk meg harmóniában élni a természettel. Budapest: Médiamix Kiadó

14. Karácsony I. – Kölkedi P. V. – Pakai A. (2018): A tradíció szerepe a kisdetek és kisgyermekek táplálkozásában; Egészségfejlesztés, LIX. évfolyam, 2018. 2. különszám, (p. 17-25.); Letöltés dátuma: 2024.03.10.
forrás: https://real-j.mtak.hu/22646/5/egeszsegfejlesztés_2018_59_5_.pdf
15. Kontra J. (2011): A pedagógiai kutatások módszertana. Kaposvár: Kaposvári Egyetem
16. Körmöci K. (2021): Egészségnevelés. Budapest: Sprint Kft.
17. Labanc Gy. (szerk.) (1998): Az óvodások környezeti nevelése. Budapest: General Press Kft. Kiadó
18. Lanngheineken, J. – Weinrich, C. (2020): Növénytársítások a biokertben. Budapest: Cser Kiadó
19. Laoues-Czimbalmos N. – Müller A. – Mező K. – Mercs E. – Molnár A. (2019): A környezeti nevelés és az egészséges életmód értékpreferenciáinak vizsgálata a „zöld” és „nem zöld” óvodába járó gyermekek szüleinek körében; Letöltés dátuma: 2024.03.22.
forrás: https://real.mtak.hu/116968/1/89_108_Laoues.pdf
20. Nardozzi, C. (2022): Ásásmentes kertészkedés. Budapest: Cser Kiadó
21. Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ÓNOAP, 1996); 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról; Kossuth Nevelési Oktatási Központ adattára; Letöltés dátuma: 2024. 02. 01. forrás: <http://www.knok.adatpark.hu/letoltesek/dokumentumok/OAP-1996.pdf>
22. Reichholf J. (1999): A települések ökológiája. Budapest: MagyarKönyvklub
23. Steigervald K. (2020): Generációk harca. Budapest: Partvonal Kiadó,
24. Szalontai K. (2015): Kert pedagógia (p. 9.); Budapest: Kornétás Kiadó
25. Sztrinkóné Nagy I. (2008): Óvó-iskola, gyermekkert, óvoda. Debrecen: Didakt Kft.
26. Szűcs J. (1977): Kiskert, szobakert. (p.4) Budapest: Ifjúsági Lapkiadó Vállalat
27. Oktatás és Fejlesztő Intézet (2016): Zöld Óvoda leszünk. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
28. Zöld Óvoda Program (2014); Vidékfejlesztési Minisztérium; Magyarországi Zöld Óvodák hálózatának honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 03. 01. forrás: https://zoldovoda.hu/uploads/articles/203/Magyar_orszagi-Zold-Ovoda-Program-es-Halozat.pdf
29. Vargáné Biharvári G. (1997): Zöld Ovi. Debrecen: Piremon Nyomda

Internetes források:

- https0 – Sági Zs. (2019): Gondolatok az emberről és a természetről.
Letöltés dátuma 2024.03. 03.
forrás: https://greendex.hu/gondolatok_az_emberrol_es_a_termeszetről/
- https1 – Net Jogtár: 1948 évi XII. törvény az Egészségügyi Világszervezet Alkotmányának becikkelyezéséről. Letöltés dátuma: 2024. 03. 10. forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=94800012.tv>
- https2 – Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 03. 03. forrás:
https://www.ksh.hu/stadat_files/jov/hu/jov0036.html
- https3 – Magyar Állami Környezetvédelem Hivatalos Honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 03. 02. forrás: <https://xn--krnyezetvdelem-jkb3r.hu/kornyezetvedelem-jelentosege-celja-es-meghatarozo-esemenyei>
- https4 – Nemzeti Jogszabálytár: 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól. Letöltés dátuma: 2024. 03. 04. forrás:
<https://njt.hu/jogszabaly/1995-53-00-00>
- https5 – Net Jogtár: 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. Letöltés dátuma: 2024. 03. 03. forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
- https6 – Nemzeti Jogszabálytár: 137/2018. (VII. 25.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról. Letöltés dátuma: 2024. 03. 02. forrás:
<https://njt.hu/jogszabaly/2018-137-20-22>
- https7 – Katolikus Pedagógiai Intézet honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 03. 02.
forrás: https://www.katped.hu/sites/default/files/kertepites_az_oviban.pdf

Orosztonyi Óvoda videóí:

- https8–Google- kereső. Letöltés dátuma: 2024. 03.03.
forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=hYgxzGKjdV8>
- https9– Google- kereső. Letöltés dátuma: 2024. 03.03.
forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=cqH9pH4hdi8>
- https10–Google- kereső. Letöltés dátuma: 2024. 03.03.
forrás: <https://www.orsztonyi-ovi.hu/>

10. Ábra jegyzék

1. ábra: Paprika plánta	24
2. ábra: Kerti munka	24
3. ábra: Virágoskert	24
4. ábra: Kerti összkép	24
5. ábra: Bogárhotel	28
6. ábra: Madáritató	28
7. ábra: Zöldségkert	29
8. ábra: Öntözés	29
9. ábra: Őszi termésmustra	32
10. ábra: Termémymustra	32
11. ábra: Nézzük a gilisztadobozt	34
12. ábra: Gilisztatea	34
13. ábra: Újévi hagyma malacok	42

11. Melléklet

11.1 Az óvodapedagógusokkal készített interjúk kérdéseik és válaszaik

1. Mennyire aktívak a gyerekek az Óvodakertben, közösségépítő szerep megjelenik-e általa?

- I. Az orosztonyi óvoda egy halmozottan hátrányos helyzetű településen működik. A gyermekek többsége szociális helyzete miatt szegényes és elmaradott, inger nélküli közegből kerül az óvodába. Mindent megteszünk annak érdekében, hogy pozitív hatások és célok ériék a kisgyerekek mindennapi életét. Éppen ezért a kerti munka, a mondhatni folyamatos tevékenykedtetés aktívvá, érdeklődővé teszi a gyerekeket. A legkedveltebb tevékenység a kerti munka során az ásás, földhordás.
- II. A Dombóvári Szivárvány Óvodában a gyerekek minden évszakban részt vesznek a kertek gondozásában a felnőttekhez kapcsolódva. Mindebbe a családokat is igyekszünk bevonni pl. az „Egy gyermek, egy palánta” akció során, így a közösségépítés abszolút mértékben megvalósul.
- III. Nagyon szívesen dolgoznak a kertben. Differenciáltan viszik a gyermekeket a kertbe az óvónénik, mindenkit igyekeznek bevonni. Ha a nagycsoportos más intézményből kerül be az óvodánkba az nehezebben aktiválható.

2. Az óvodakertben végzett munka jellegű tevékenység támogatja -e az óvoda nevelési programját?

- I. Természetesen, és teljes mértékben támogatja. A mi programunk egyedi, mi készítettük, és nem vagyunk Zöld Óvoda. Az óvodai élet mindennapi része a kert, a kerti munka. Mint egy nagy család, olyan vagyunk. Minden napra van teendő. Ez szervesen beépül a mindennapjainkba.
- II. A pedagógusnak lehetőséget kell adni, hogy a gyerekek gondozhassák a növényeket, valamint, hogy udvari és kerti munkákat is végezzenek. Ez az óvoda Pedagógiai programjában is szerepel.

- III. Természetesen a nevelés, jó gyakorlat, KÜVITE része, ezen belül sokféle munkatevékenység jelenik meg, pl. Kisebbségi megbízatás állatok gondozásánál, vagy vidd a komposztálóra a növényt.

3. A jeles napok megjelennek-e a kertben? Ha igen, milyen módon jelenik meg?

- I. A jeles napok tekintetében figyelmesek vagyunk, megteszünk mindent annak érdekében, hogy a gyerekek megismerjék és megértsék a jelentőségét.
- II. Természetesen megjelennek. Ősszel például a Nagycsoportosok hetén madárijesztők barkácsolására biztatjuk a családokat. Az elkészült alkotások az óvoda udvarát díszítik. Advent idején „Madárkarácsony” szoktunk rendezni. Tavasszal az előkertben tartjuk a március 15-i megemlékezést. A Föld napjához kapcsolódóan „Egy gyermek, egy palánta” akciót hirdetünk a családok körében. A beérkezett palántákat egy közös ültetés során elhelyezzük a balkonládákba, virágtartókba, magaságysokba stb.
- III. Jelen vannak a jeles napok, a hagyományőrzés.
- október 4. állatok világnapja Saját tyúk, illetve nyúl állomány meglátogatása
- március 10. Beporzók napja csoport szinten, rovarhotel készítése, látogatása.
- A méhlegelő fontossága.
- március 22. Víz világnapja, meglátogatják a saját halastavat
- április 22. Föld napján 6 helyszínen játékos feladat
- május 10. Madarak fák napja madáretetők készítése, madarak etetése folyamatosan.

4. Szülők bevonása mennyire van jelen az Óvodakert működésében? Ha jelen van, milyen módon?

- I. Büszkék vagyunk, hiszen kialakítottunk az óvodakerttel párhuzamosan a településen egy közösségi kertet, közvetlenül az óvodakert szomszédságában. Ennek kialakítása tudatos volt, hiszen ezzel azt akartuk elérni, hogy egy-egy nagyobb zöldég szüret, vagy akár kerti munkák alkalmával a szülők is bevonódjanak a közösségi kerti munkába. Így gyakorlatilag együtt valósul meg a szülő és gyermek közös kerti munkája, a mi irányításunkkal. Nyári leállás alatt beosztás készül például arra vonatkozóan, ki, kik mennek öntözni, gyomlálni, kapálni mind az óvoda, mind a közösségi kertbe. Örömmel mondom, a nyár végi kerti szüret alkalmával „lecsó” partit szervezünk a beérett zöldségek szedéséből.

- II. Az imént említettem akció során minden évben, immár hagyományörző jelleggel. De rendeztünk már családi délutánt udvarrendezés, közös növény ültetés céljából is.
- III. A tájékoztatásban 100%-ban, a facebook csoportban folyamatosan fényképeket teszünk közre. Adott felelős csoport etetéséhez hozzájárulnak pl. sárgaréppával téli időszakban. Őszi termés mustrát szerveztünk, ahol szakértő zsűri előtt megmértetésre került a csoportok termése. Természetesen minden csoport nyert valamilyen kategóriában. Délután a szülők megnézték a nyertes zöldségeket. Év közben is bármikor bemehetnek a szülők a gyermekkel meglátogatni a kertet a szabályok betartása mellett pl. termést nem szedhetnek le, illetve ne zavarják kotláskor a tyúkokat, ha a „Ne zavarj, mert kotlók „tábla ki van helyezve. A szülők palántát is szoktak hozni tavasszal, illetve egy nagymama virágpalántákkal foglalkozik, így ő szokta ellátni az óvodát palántákkal.

5. Szülői visszajelzések alapján a gyermekek megosztják-e otthon az óvodakert által átélt élményeiket?

- I. Igen, ez így van, mert sokan sajnos nem művelnek otthon kertet. Éppen ezért, mi erre lehetőséget biztosítunk, erre épül a közösségi kerti programunk.
- II. Általában a gyermekek szívesen mesélnék ez irányú élményeikről. Heti rendszerességgel mi is tájékoztatjuk a szülőket az elvégzett tevékenységekről Facebook csoportunkban.
- III. Igen, a szülők vissza jeleztek otthon is készült kert az óvodai élmények hatására. Sőt emeletes házban lakó óvodapedagógus is balkonládás termesztésbe kezdett az óvodai tevékenységek hatására.

6. Az óvodai példamutatás mennyire játszik szerepet a gyermekek tevékenységének megnyilvánulása során?

- I. Pedagógiai részről úgy gondolom, teljes mértékben azonosulni szükséges ezzel a programmal. Az a pedagógus, aki ebben nem hisz, nem ér el célt. Mi szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen minden kollégám kertművelő, velem együtt, így nem is kérdés, hogy egyesült erővel igyekszünk a kertművelés minden csínját-bínját megtanítani a kicsiknek.

- II. A gyerekek környezetében lévő felnőttek személyisége, természetszerető magatartása, szemléletmódja meghatározó. A pedagógus a gyermek segítője a környezet megismerésének útján, tudatos feltétel alakító, szituáció teremtő és kihasználó.
- III. Teljes mértékben szerepet játszik. A szabad játék és a kötött foglalkozások során is megjelenik a kertben végzett tevékenység. Jobban figyelnek az őket körülvevő növény, illetve állatvilágra. Feleslegesen nem tépnek le növényt.

7. Óvodakert befolyásoló tényező -e a gyermekek környezettudatosságának kialakításában?

- I. Mindenképpen, igen. Odafigyelnek, ismerik és azonosulnak, figyelmeztetik egymást a kert szabályaira. Öröm ez számunkra.
- II. Igen, hiszen az udvar és a kertek gondozása közben nem csak ismereteik közben nem csak ismereteik bővülnek, hanem kialakul a szép környezet iránti igényük és a környezetvédő magatartásuk is alakul.
- III. Természetesen szemléletformáló, szociális kapcsolatokat fejleszt.

8. A szülő gyermek kapcsolat rendszerében interakció változott-e az óvodakert megléte előtt és után?

- I. Igen, néhány esetben mindenképpen.
- II. A gyermekek „hazaviszi” az óvodában átélt élményeit, a Fiúról Apára program. A gyermek elmeséli az óvodai tevékenységeket, bemutatja az adott témához kapcsolódó munkalapot, színezőt stb. Így otthon is folytatódik az interakció.
- III. Igen változott, a gyermek beviszi a szülőt a kertbe, együtt nézik meg a változásokat a növények és állatok világában. Ilyen a termés megjelenése, illetve a kiscsibék, nyulak születése.

9. Befolyásoló tényező volt-e a gyermekek egészségtudatosságára, illetve képességeikre az Óvodakert által megismert környezeti nevelés?

- I. Természetesen igen. Magabiztosak a kertben, a kertművelés folyamataiban.

- II. Nincs jobb, mint a saját magunk által termelt vetemény begyűjtése és elfogyasztása. Ráadásul, hogy ezeket a falatkészítés során saját maguk dolgozzák fel ez plusz alkalmat ad a képességfejlesztésre. A több érzékszervvel való megtapasztalás maradandóbb élményt nyújt, sokoldalúbb megismerést eredményez.
- III. Az óvodakertben zajló beszélgetések elősegítették a környezeti nevelés tudományának elsajátítását. Kedvelik az ehető virágokat például a sarkantyúkát, kezdetben csak kevesebb, majd egyre több gyermek is megkóstolta a növényt. Saját konyhánk van, felhasználásra kerülnek a megtermelt növények. A konyhára szállítás is ünnep a gyermekek számára, visznek céklát, krumplit, zellert, sárgarépat, salátát, cukorborsót, amit maguk pirgálnak ki. Nagyon szívesen fogyasztják a rántott cukkinit. Tudják az egészségük szempontjából fontos a zöldség, szívesen fogyasztják. Kísérletet tettünk, vett és saját paradicsomot tettünk eléjük, természetesen nem mondtuk el honnét származnak a termések az általuk termesztett portéka elfogyott, de a vásárolt nem.

10. A környezeti nevelésen kívül, milyen más tevékenységek valósíthatók meg az Óvodakertben?

- I. A nevelés szinte minden területe megjelenik az óvodakertben.
- II. Tulajdonképpen az óvodai élet tevékenységformái: Rajzolás, mintázás, kézimunka, a külső világ tevékeny megismerése matematika, az ének, zene, dalos játékok, a vers, mese, kommunikációs játékok, a mozgás, a munkajellegű tevékenységek mind-mind megvalósíthatóak az óvodakertben.
- III. KÜVITE matematika számlálás, rajz mintázás, gyermektánc, verselés, mesélés, mozgás.

11.2 A szülőkkel készített interjúk kérdései és válaszai

Orosztonyi Óvoda, 5 szülő töltötte ki.

1. Az óvoda választásnál szerepet játszott -e, hogy az intézmény rendelkezik óvodakerttel?

1. Nem. De hallottam róla, hogy milyen csodás kertet gondolnak a gyerekek, nekünk ez nagyon tetszett. A sikereikre pedig, amióta a gyermekem is odajár, nagyon büszkék vagyunk.
2. Nem. Körzetes óvoda, ide kellett beíratni.
3. Nem, csak ez az óvoda van itt.
4. Nem, mi úgy költöztünk ide és meglepődtünk, hogy van ilyen, de ez egyhelyes dolog.
5. Nem.

2. Vett-e már részt óvodai közös kerti programon, ha igen mi volt az?

1. Igen. Az óvoda rendszeresen szervez a szülők és a gyerekek részére közös „ültető”, „palántázó”, „gyomláló” programot. Nyárra pedig megszervezik az öntözős beosztást, ilyenkor beírjuk azokat a napokat, ki és mikor megy öntözni.
2. Igen. Folyamatosan szerveznek közös programokat, ami a kerttel kapcsolatos. Amikor tudunk, eddig mindenre elmentünk az apukájával, volt, hogy a nagymama is jött. Mi többnyire a tavaszi munkálatokba szoktunk bekapcsolódni, a férjem szokta ásni a közösségi kert egy részét, az óvodai magaságásokba mi meg a földet forgatjuk bele. Jók ezek a programok, mindig van mellé közös főzőcskézés is, vagy zsíros kenyerezünk. Beszélgetünk közben a szülőkkel, szóval ez jó.
3. Igen. Vannak jó kis programok, mi nagyon szeretjük és értékeljük ezeket a kezdeményezéseket. Ültetni szoktunk együtt, meg gyomlálni, nyárra öntözési táblázat van, fel lehet iratkozni mikor vállaljuk az öntözést. Bejárhatunk bármikor a közösségi kertbe is és szívesen is megyünk. Azóta a gyerekek is szívesebben járnak az óvodába. Jókat szoktunk főzni a munkák végén. Más program nagyon úgyszincs a faluban.
4. Mi még nem vettünk részt ilyen kezdeményezésben. Két gyermekünk óvodás, a többi iskolás és kisebbek, így nem tudjuk összehangolni, hogy elmenjünk a gyerekekkel.

5. Igen, a férjem ásott, megmetszette a fákat, mi meg az anyukákkal hagymát dugványoztunk.

3. Beszélget-e otthon gyermekével a környezetről, illetve annak védelméről?

1. Szoktunk igen, de megmondom őszintén ezt az óvodára bízunk.
2. Hát erről nem szoktunk mi, de a nagyobb testvérével igen, ő már nagy iskolás.
3. Igen, hogy mindenre kell figyelni és meg kell a növényeinket is védeni meg az állatokat. Van otthon is madáretetőnk meg itatónk, a fiúk kérték, legyen otthon is.
4. Rendszeresen igen, azért is, mert vannak állataink és a környezet védelme az állatok érdeke is.
5. Igen, hogy vigyázzunk mindenre. Mi sajnos az apukájával nem végeztünk sok iskolát csak egyet, de tudjuk mire kell figyelni.

4. Több zöldséget fogyaszt-e a gyermek mióta óvodába jár?

1. Erre egyértelműen mondhatom, igen. Eleinte otthon sosem ette meg a paradicsomot, a zöld borsót, a sóska pedig egyáltalán nem. Mikor mondta az óvodavezető, hogy a fiam mennyire szereti a koktélpáradicsomot, nem hittem el. Aztán ette a cukorborsót nyersen, és a kedvence lett a sóska. Ez örömmel tölt el, és otthon mindig azt mondja, hogy olyan legyen a borsófőzelék, mint az oviban, mert ő azt szereti.
2. Nem, szerencsére jó evő volt mindig, és nálunk amúgy is mindent meg kell enni, nem lehet válogatni.
3. Sajnos nem, mindketten rosszevők kicsi koruk óta.
4. Igen, és ezt mindkét gyermek nevében mondhatom. Most legutóbb is tanultak egy zöldséges mondókát, hét tényleg valami zseniális, otthon napokig ezt mondogatták, meg is tanulta az egész család. Vicces, de nekünk is tetszik. Karfiol Karcsi, Karalábé Klári és a többiek, erről szól.
5. Igen. És megszerette a hagymát, itthon sosem ette meg, most meg az újhagymát májkrémes kenyérrel eszi.

5. Észrevette-e, hogy gyermeke felismer olyan növényeket, amiket a kertben termesztenek?

1. Igen, és a legalapvetőbbeket már a leveléről megismeri. Paprika, paradicsom, sárgarépa, eper, uborka. Azért ez nagy dolog szerintem.
2. Igen.
3. Igen, és ilyenkor nagyon büszkék vagyunk.
4. Igen.
5. Igen, és okosságokat is mond, mi hogyan fejlődik. És tudja, hogy van sima saláta és fodros saláta. Meg, a menta finom illatú.

6. Otthon folytatnak-e kertész tevékenységet? Ha igen, akkor gyermeke szívesebben választja azt, mint a technikai eszközöket?

1. Otthon nincs kertünk, de megígértem az óvodavezetőnek, ki fogunk alakítani egy kis részen, és kértem, hogy segítsenek. A fiam nagyon szeret ásni, kapott is egy ásót, és otthon szeretne ültetni. Nem szeret odabent lenni, és szerencsére ő az a gyerek, akit nem igazán érdekel a telefon, talán azért, mert tőlem sem látja.
2. Otthon nagy kertünk van, a gyerekek be vannak vonva a munkába, nagyon kicsi koruktól fogva. Nálunk csak tévé van, meg reggel és este mese. A nagyobb testvér sem kütyüzik. Sok a házimunka, vannak állatok is. Segítenek, jó gyerekek.
3. Otthon nincs még kertünk, ősszel költöztünk a házba, még nem volt rá idő kialakítani, de az idén krumplinak való helyet mindenképpen alakítunk ki
4. Igen, van egy kis kertünk és minden gyerek szeret és szívesen is segítenek. Csak este telefonozhatnak, de csak keveset.
5. Nagy kertünk van, meg van hegy is. Dolgozni kell nekik, mi is ezt tanultuk gyerekként, mi is a munkára neveljük őket. Telefonozhatnak, de tényleg nem nagyon érdekli a kisebbet, mármint az óvodást. Van egy kutyája, azzal játszik.

7. Milyen munkatevékenységbe tudja bevonni a gyermeket otthon a kertben? Mit gondol a kertben végzett elfoglaltság támogatja a szülő -gyermek kapcsolatot?

1. Az első kérdésre nem tudok válaszolni, mert nincs otthon kertünk. A második kérdésre igen, mégpedig, igen. Együtt megyünk mindig a közösségi kertbe is, ami az óvoda mellett van, és az ovis-szülős kerti programokra is. A fiam nagyon büszke mindig, amikor megmutathatja, mit ültettek, hogyan öntöz, hogyan ás. Én meg ilyenkor még büszkébb vagyok rá.

2. A gyerekek, amit tudnak az erejükből csinálni, azt csinálják. A fiam már az apjával traktorozik is, meg füvet nyírnak, ásnak. Szeret öntözni, főleg slaggal. A családunk nagyon összetartó, és együtt csinálunk szinte mindent.
3. Nincs még kertünk, de a régi háznál segítettek a kertben. Igen, jó, ha együtt vagyunk olyankor, azért szerintünk tőlünk is tanulnak valamit.
4. Mindenben segítenek, a maguk kis erejével, amennyit bírnak. A szülő és a gyerekek kapcsolatát minden közös tevékenység erősíti. A kerti közös munka azért is jó, mert kint vagyunk a szabadban, mi ezt nagyon szeretjük. Sokat is főzünk kint.
5. Mindenben segítenek, örömmel teszik. Szeretjük, ha velünk vannak a gyerekek, ez nekünk jóérzés.

8. Az óvónők tájékoztatják-e a gyermek kerti ténykedéseiről? Illetve a gyermek szokott mesélni a kertben töltött időről?

1. Az óvoda részéről nagyon tartalmas a tájékoztatás, mindig tudom, mit csináltak, mi a kedvenc tevékenysége a kertben. A fiam meg igazi csacsogó, úgyhogy mindig mindent tudok mi folyik az óvodában.
2. Illetve a gyermek szokott mesélni a kertben töltött időről? igen, szinte minden nap váltunk néhány szót az óvónővel. A fiúk mesélnek, igen, be nem áll a szájuk. Bár a kicsit még annyira nem érteni, de csak mondja és mondja.
3. Igen, nagyon korrekt tájékoztatást kapunk mindenről. A gyerekek meg mikor hogyan van kedvük, úgy mesélnek.
4. Igen, nagyon korrekt tájékoztatást kapunk mindenről. A gyerekek meg mikor hogyan van kedvük, úgy mesélnek.
5. Igen.

9. Az óvodai kerti tevékenységek után javasolt-e gyermeke veteményezni való növényt?

1. Igen, de mivel nincs még kertünk, és nyaggat egyfolytában, ezért is ígértem meg, hogy lesz otthon egy vagy két ágyás.
2. Igen, hozott is haza eperpalántát, hogy ültessünk.
3. Nem.
4. Igen, azóta dugványozunk lila hagymát is, előtte nem szoktunk. A gyerekek hozták haza, az oviban kapták. Szoktak kapni a gyerekek, mindenki tavasszal egy kis csomagot, vannak benne vetőmagok meg dughagymák. Ez egy kedves gesztus.
5. Nem.

10. Beszélgettek -e már vegyszerekről, a vegyszermentes kertészkedésről a gyermekével?

1. Otthon nem, de az óvodában beszélgetnek erről is, tudom.
2. Nem, fel sem merült, persze az apjától hallja itthon, hogy mennek permetezni, de ennyi. Trágyázni viszont rendszeresen trágyázunk, és azon kívül, hogy azt mondja rá, hogy bűdös, nem érti még a lényegét. Pici.
3. Nem
4. Igen, sokat.
5. Igen, otthon sajnos kell permetezni, főleg a krumplit.

II. Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde, 4 szülő töltötte ki

1. Az Óvoda választásnál szerepet játszott -e, hogy az Intézmény rendelkezik Óvodakerttel?

1. Nem.
2. Nem.
3. Igen.
4. Nem, de jó, hogy van.

2. Vett már részt óvodai közös kerti programon, ha igen mi volt az?

1. Nem.
2. Egy gyermek, egy palánta akció, közös ültetés
3. Nem.
4. Egy gyermek, egy palánta akcióban.

3. Beszélget-e otthon gyermekével a környezetről, illetve annak védelméről?

1. Igen
2. Igen.
3. Igen rendszeresen.
4. Igen.

4. Több zöldséget fogyaszt a gyermek mióta óvodába jár?

1. Nem.
2. Igen.

3. Igen, de előtte is sokat evett.
4. Nem.

5. Észrevette-e, hogy gyermeke felismer olyan növényeket, amiket a kertben természetnek?

1. Igen.
2. Igen.
3. Igen.
4. Igen.

6. Otthon folytatnak kertész tevékenységet? Ha igen, akkor gyermeke szívesebben választja azt, mint a technikai eszközöket?

1. Igen folytatunk. Nem választja szívesebben.
2. Folytatunk kerti tevékenységet. Változó, hogy kertészkedik vagy sem.
3. Otthon is végzünk kertészeti tevékenységeket, kiegyenlítődik a két idő.
4. Igen folytatunk. Egyenlő az idő.

7. Milyen munkatevékenységbe tudja bevonni a gyermeket otthon a kertben? Mit gondol a kertben végzett elfoglaltság támogatja a szülő -gyermek kapcsolatot?

1. Virágok, növények locsolása
2. Növények öntözésébe, gazolásba, kapálásban segítenek. Egyértelműen támogatja a kapcsolatot, mert együtt végeznek közösen egy olyan dolgot, melynek látványos és hasznos eredménye lesz és fejleszti a türelem képességét.
3. Gazolás, gereblyezés, ültetés.
4. Ültetés, vetés, gazolás.

8. Az óvónők tájékoztatják-e a gyermek kerti ténykedéseiről? Illetve a gyermek szokott mesélni a kertben töltött időről?

1. Igen.
2. Igen.
3. Igen. Igen szokott.
4. Igen a Messenger csoportban is látjuk.

9. Az Óvodai kerti tevékenységek után javasolt-e gyermeke veteményezni való növényt?

1. Igen, paradicsomot ülessünk.
2. Igen.
3. Igen.
4. Igen, paradicsomot.

10. Beszélgettek -e már vegyszerekről, a vegyszermentes kertészkedésről a gyermekével?

1. Nem
2. Igen
3. Nem.
4. Igen.

III. MATE Kaposvári Gyakorló Óvoda, 10 szülő töltötte ki

1. Az Óvoda választásnál szerepet játszott -e, hogy az Intézmény rendelkezik Óvodakerttel?

1. Igen, nagyon tetszett.
2. Igen.
3. Igen.
4. Nem. Leginkább az játszott szerepet, hogy óvodás gyermekem idősebb testvére is ebben az intézményben volt óvodás.
5. Igen. Falun élünk családi házban, otthon is kertészkedünk.
6. Igazából nem, de örömmel fogadtuk, hogy van ilyen is
7. Nem elsődleges szempontként, de pluszt jelentet
8. Igen.
9. Nem.
10. Igen, Úgy gondolom jó hatással van a gyermekek fejlődésére a szabadban való tevékenykedés.

2. Vett-e már részt óvodai közös kerti programon, ha igen mi volt az?

1. Még nem, de szeretnék.
2. Nem.
3. Nem.
4. Nem vettem részt. A gyermek szüretimustrán vett részt.

5. Nem.
6. Nem.
7. Igen a „termés bemutatón”.
8. Nem.
9. Nem.
10. Nem.

3. Beszélget-e otthon gyermekével a környezetről, illetve annak védelméről?

1. Igen, sokszor.
2. Igen.
3. Igen, heti szinten.
4. Igen. Nem csak beszélgetünk, de a nevelést tevékenyen át is hatja. Pl. növények és állatok védelme, hulladékgazdálkodás- komposztálás és szelektív hulladék gyűjtés. Üvegházunk és kerti tavunk is segíti a gyermekeink szemléletformálását.
5. Igen.
6. Igen, sokszor felmerül a téma.
7. Igen. Például nem szemetelünk, nem pazarolunk, szelektíven gyűjtjük a szemetet.
8. Igen.
9. Igen.
10. Igen, pl. szelektív hulladékgyűjtés, miért kell a csapot elzárni stb.

4. Több zöldséget fogyaszt -e a gyermek mióta óvodába jár?

1. Igen.
2. Igen jelentősen többet.
3. Igen.
4. Nem. Igyekezünk változatosan étkezni. De ettől függetlenül azt tapasztalom, hogy a gyermekek tevékeny foglalkoztatása, saját élményeik határozottan hozzájárulnak a gyerekek pozitív viszonyulásához a környezetükhöz. Szívesebben kóstolgatnak, ha nem csupán eléjük van téve az étel, de részt vettek a megtermesztésében, esetleg az elkészítésében is.
5. Nincs különbség, előtte is szerette őket.
6. Nem.
7. Igen, köszönhetően az óvónők áldásos munkájának.
8. Nem.

9. Nem.
10. Nem. Otthon is és az óvodában is fogyaszt zöldséget.

5. Észrevette-e, hogy gyermeke felismer olyan növényeket, amiket a kertben termesztenek?

1. Igen, zöldségesnél ügyesen mutatja is.
2. Igen.
3. Igen.
4. Igen. Nagy örömmel mesél a kerti munkákról, annak eredményéről, a termésről. Pl. lekvár befőzésnél magoznak, szemeznek, passzírozunk, mossák a gyümölcsöket. Legszívesebben az érett gyümölcsöket, zöldségeket leszedni szeretik. Részt vesznek a termények feldolgozásában.
5. Igen.
6. Igen.
7. Természetesen.
8. Igen.
9. Igen.
10. Igen.

6. Otthon folytatnak kertész tevékenységet? Ha igen, akkor gyermeke szívesebben választja azt, mint a technikai eszközöket?

1. Nem folytatunk.
2. Igen. Szívesen jön gyümölcsöt szedni (eper, ribizli) és borsót szedni.
3. Igen, rendszeresen. Sokkal szívesebben van a kertben.
4. Igen. Falun élünk, a férjem jelentős időt tölt a ház körüli növények és a kert gondozásával. Azt gondolom, hogy az átlagosnál jóval több időt töltenek a szabad levegőn és a feladatokból is szívesen kiveszik a részüket. Technikai eszközöket is használnak, de kontrollálva.
5. Igen, folytatunk és szívesen választja.
6. Van kertünk, Gyermeünk szívesen szöszmötöl, körülöttünk, bár ez inkább játékban merül ki. mint kerti tevékenységekbe.
7. Szerencsére van konyhakertünk és be is fogjuk a gyermekünket kell, hogy segítsen.
8. Igen kertészkedünk.
9. Igen. Telefonja, tabletje, laptopja nincs csak TV-t szokott nézni.

10. Igen, kertészkedünk

7. Milyen munkatevékenységbe tudja bevonni a gyermeket otthon a kertben? Mit gondol a kertben végzett elfoglaltság támogatja-e a szülő -gyermek kapcsolatot?

1. Ha lenne kertünk sok időt töltenének ott együtt
2. Virágot locsolni és termést leszedni szívesen jön. Igen támogatja.
3. Gereblyezés, seprés, vetés és ültetés. Gazolás és termés betakarítás. Szerintem mindenképpen támogatja.
4. Igen, véleményem szerint a közös időtöltés elmélyíti a kapcsolatot, legyen az szórakozás vagy munkajellegű tevékenység. Figyelik a konyhakert felkészítését a palántázásra (trágyázás). Ültetnek, locsolnak, figyelemmel kísérik a permetezést, tudják, ha nem ehetnek emiatt.
5. Vetegetés, kapálás, locsolás, terménybetakarítás. Igen.
6. Be lehet vonni ültetésbe, vetésbe, gazolásba, a termények begyűjtésében (az időtartam persze nem mindig hosszú). Szerintem támogatják a szülő- gyermek kapcsolatot az ilyen alkalmak.
7. Minden munkafolyamatba bevonjuk az előkészületektől, vetéstől, gyomlálástól, a betakarításig mindenbe. Továbbá tökéletes minőségi időt tudunk a kertben eltölteni.
8. Palántázás.
9. Palántázás, betakarítás, föld frissítés.
10. Igen. Virágültetés, zöldségszedés a magaságyásból.

8. Az óvónők tájékoztatják-e a gyermek kerti ténykedéseiről? Illetve a gyermek szokott mesélni a kertben töltött időről?

1. Igen, minden tevékenységről készülnek fotók és látjuk a Facebookon. Gyermekem is szokott mesélni.
2. Mindenről fotókkal és szóban is tájékoztatnak. És mindig mesél mi történt.
3. Igen szokott mesélni heti szinten.
4. Igen, az óvónők mesélnek és megdicsérik, ha ügyesen részt vett növénygondozásban, állatok etetésében. Igen, gyermekem is szokott mesélni, miben vett részt.
5. Igen, mindig kapunk tájékoztatást. Igen, szívesen mesél az együtt töltött időről.
6. Igen és igen.

7. Az óvónők, mint mindenről, erről is tájékoztatnak, míg a gyermekünk sajnos nem ilyen közlékeny.
8. Igen. A folyamatosan bejegyzésekből.
9. Igen, szokott. Folyamatosan látom a bejegyzésekből, a gyerekek vihetnek vetőmagot, amit közösen elültetnek.
10. Igen. Mesélni is szokott róla.

9. Az Óvodai kerti tevékenységek után javasolt-e gyermeke veteményezni való növényt?

1. Nem.
2. Igen pl. mángoldot
3. Még nem.
4. Nem, az otthoni konyhakert családunk igényeit kielégíti, új ötlettel nem ált elő.
5. Igen.
6. Nem.
7. Igen, például zöldborsót.
8. Igen.
9. Igen.
10. Igen.

10. Beszélgettek -e már vegyszerekről, a vegyszermentes kertészkedésről a gyermekével?

1. Vegyszerekről igen, de a vegyszermentes kertészkedésről nem.
1. Nem.
2. Igen, mivel saját kertünk is van. Többször szóba került, hogy mivel védjük a kártevőktől a termést.
3. Igen. Sajnos az a tapasztalatunk, hogy az egyre agresszívebb növénybetegségek miatt nem tudunk vegyszermentesen termelni. Amikor permetezés zajlik, tudják, hogy utána a behatási időt meg kell várni.
4. Igen.
5. Igen.
6. Futólag.
7. Igen.
8. Igen.
9. Nem. Otthon is és az óvodában is fogyaszt zöldséget.
10. Nem.

12. Nyilatkozatok

12.1 Hallgatói nyilatkozat

NYILATKOZAT

Szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Kerekesné Futó Csilla
A Hallgató Neptun kódja:	XI1031
A dolgozat címe:	Óvodakert a csodák helye
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Szakdidaktikai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

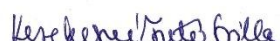
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kaposvár, 2024. április 17.

Hallgató aláírása

12.2. Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Kerekesné Futó Csilla (név) (hallgató Neptun azonosítója: **XI1031**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre **javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: **nem**^{*1}

Kelt: Kaposvár, 2024. április 16.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.